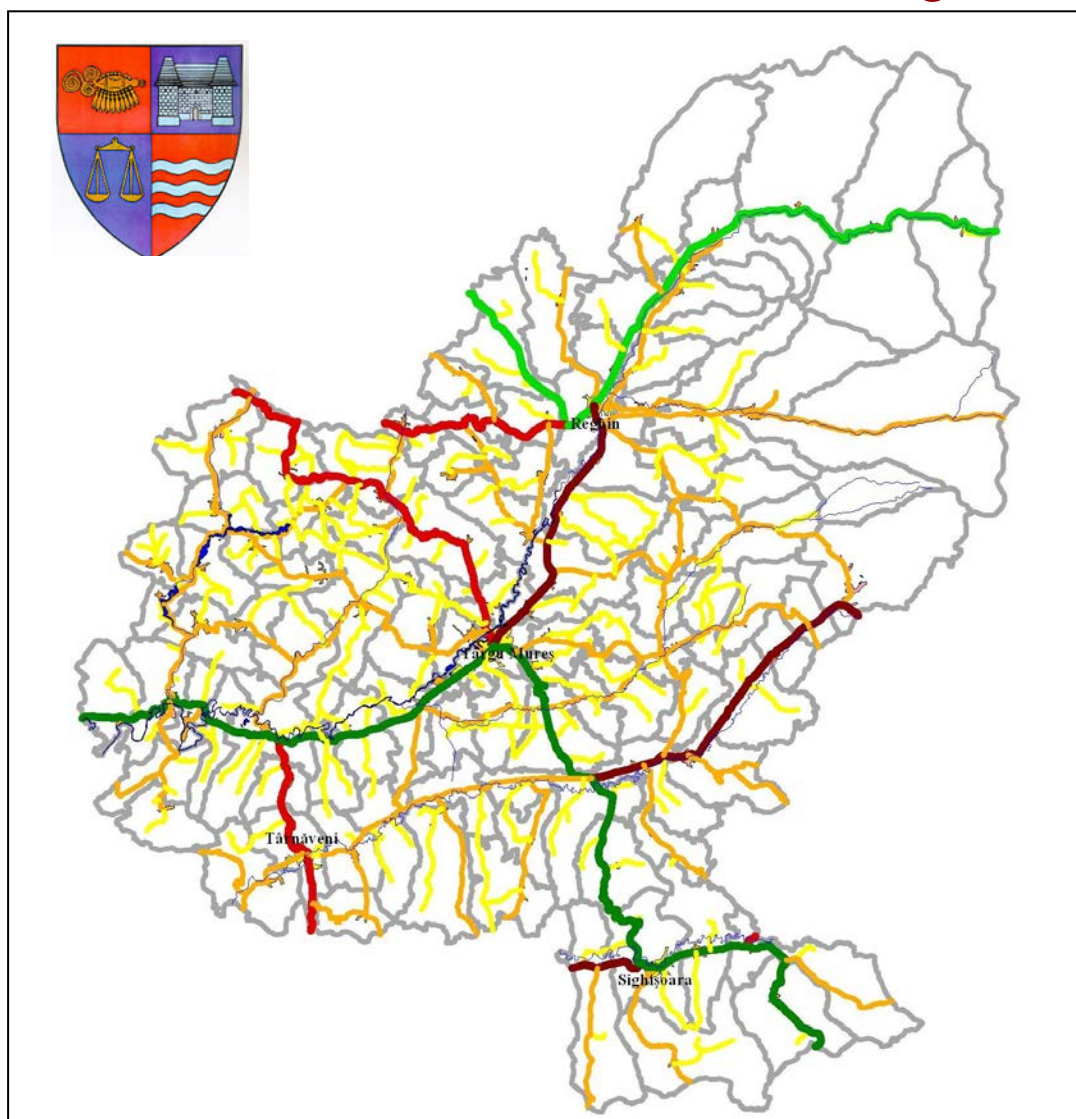

REACTUALIZARE P.A.T.J. MUREȘ

PROIECTANT: UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE GEOGRAFIE

PARTEA I. ANALIZA SITUAȚIEI EXISTENTE

VOLUMUL IV

POPULAȚIA ȘI POTENȚIALUL DEMOGRAFIC

2012

REACTUALIZAREA PLANULUI DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚEAN, JUDEȚUL MUREȘ

Partea I-a Analiza situației existente

VOLUMUL IV STRUCTURA SOCIO-DEMOGRAFICĂ

6. Populația și potențialul demografic

BENEFICIAR: CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

PROIECTANT: UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE GEOGRAFIE

2012

COLECTIV DE ELABORARE

Director de proiect:	prof. univ. dr. geogr.-urb. Jozsef Benedek
Director de proiect-adjunct, Responsabil pentru baza de date:	lector dr. Titus Man
Consultanți științifici:	prof. univ. dr. geogr.-urb. Pompei Cocean prof. univ. dr. Nicolae Ciangă arh. Gheorghe Elkan conf. univ. dr. arh. Radu Călin Spânu
Cadru natural:	prof. univ. dr. Dănuț Petrea prof. univ. dr. Ioan Aurel Irimuș asist. univ. Zoltan Pal
Potențialul economic:	conf. univ. dr. ec. Dana Bako lect. dr. Alexandru Păcurar lect. dr. Sorin Filip asist. univ. ec. Ștefana Varvari ec. Marius Cristea
Populație:	conf. univ. dr. Voicu Bodocan lect. dr. Filip Ipatiov
Rețeaua de localități:	lect. dr. Raularian Rusu
Infrastructura teritorială:	conf. univ. dr. Vasile Zotic lect. dr. geogr.-urb. Puiu Viorel lect. dr. Mihai Vodă
Reabilitarea, protecția și conservarea mediului:	conf. univ. dr. Liviu Muntean conf. univ. dr. ing. Radu Mihăescu lect. dr. geogr.-urb. Iuliu Vescan
Rolul microregiunilor în dezvoltarea județului Mureș:	lect. dr. ec. Reka Horvath dr. Daniel Pop
Planșe, baza de date:	lect. dr. Titus Man lect. dr. Ioan Fodorean asist. univ. Ciprian Moldovan

Cuprins

6. POPULAȚIA ȘI POTENȚIALUL DEMOGRAFIC	4
6.1. Volumul și distribuția spațială a populației	4
6.2. Structura populației	8
6.3. Dinamica populației	35

6. POPULAȚIA ȘI POTENȚIALUL DEMOGRAFIC

6.1. Volumul și distribuția spațială a populației

Densitatea generală a populației

Densitatea populației, generală sau specifică anumitor indicatori socio-economici, constituie o reflectare esențială a zonelor de concentrare și a gradului de antropizare a spațiului geografic. Diversitatea orografică, resursele de apă, caracteristicile vegetației, fertilitatea solului și prezența unor zăcăminte ale subsolului (gaz metan, sare, roci de construcții etc.), constituie factori care au condiționat într-o bună măsură repartitia teritorială a populației și a așezărilor din județ. Complexul factorilor antropici, contextul istorico-politic de populare și locuire (deplasări de populație, migrații forțate, schimbări de graniță, politici etnice și demografice), gradul de valorificare a resurselor (prezența unor industrii) și mai ales apropierea sau accesibilitatea față de importantele artere de comunicație, caracterul populației, din punct de vedere cultural (prezența arealelor minoritare) și demografic (fertilitatea, spor natural etc), completează tabloul condiționărilor umanizării teritoriului.

Tabelul 6.1. Evoluția densității populației județului Mureș în ultimii 150 de ani, la momentul recensămintelor

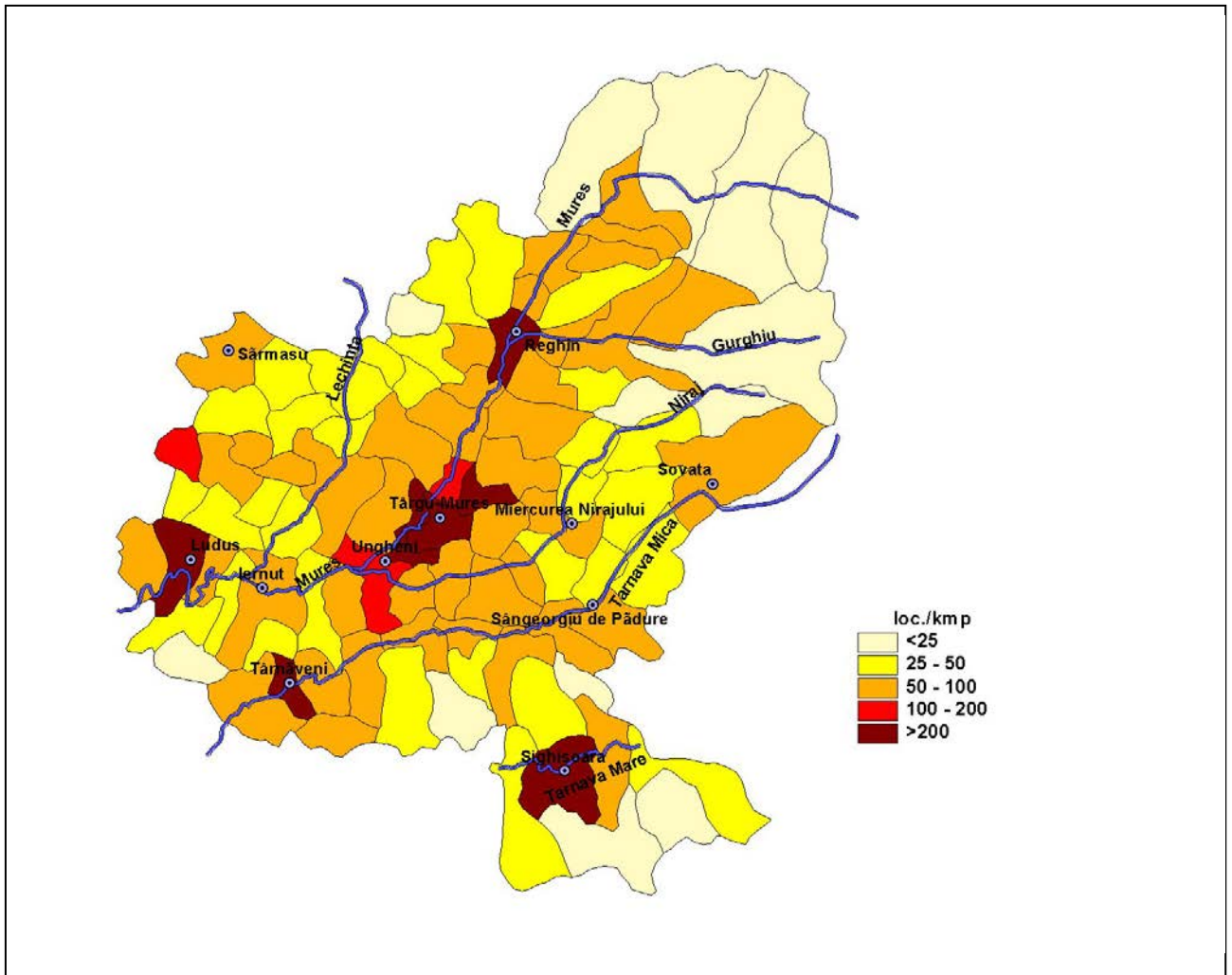
An	Populație	Densitate Loc./kmp
1850	268085	39.9
1910	388328	57.8
1930	425721	63.4
1948	461403	68.7
1956	513261	76.4
1966	561598	83.6
1977	605345	90.2
1992	610053	90.9
2002	580851	86.1

Distribuția teritorială a populației în județul Mureș relevă situații condiționate de factorii fizico-geografici dar și de cei socio-economici, culturali sau politico-administrativi. Astfel, factorii fizico-geografici și cei sociali-economici și politici, pretabilitățile diferite pentru habitat și pentru activități economice, au condus la o distribuție cu diferite grade de intensitate a populației, exprimată prin următoarele aspecte cantitative și calitative:

- densitatea populației exprimată pe unități administrative, cu inconvenientele implicate (prin includerea în suprafețele considerate și a zonelor suboicumenice sau anoicumenice), evidențiază valori ridicate în mediul urban și în ruralul adiacent orașului și valori scăzute în zonele montane sau depărtate de arterele hidrografice, rutiere sau feroviare

- la nivelul spațiului administrativ-teritorial, densitatea generală este de 86.5 loc./kmp, conform datelor recensământului din 2002, situându-se în acest sens sub media pe țară (90,9 loc./kmp), dar peste cea a Regiunii Centru (74 loc./kmp) și a județelor componente, cu excepția Brașovului; asemănător evoluției populației și densitatea acesteia a scăzut față de anul 1992, pentru prima dată trendul fiind unul negativ

- în 2002, ecartul valorilor oscila în limite foarte largi, între 7 loc./kmp (comuna Lunca Bradului, cu un foarte extins domeniu montan) și 3703 loc./kmp (municipiul Târgu Mureș)

Fig. 6.1. Densitatea populației în anul 2002

- pe unități naturale, cele mai mari densități de populație apar în Culoarul Mureșului și pe Târnavă, iar cele mai mici în unitățile montane din nordul și estul județului
- doar municipiile Târgu Mureș, Reghin și Sighișoara și orașul Luduș au înregistrat densități peste 100 loc./kmp, sub această valoare înscriindu-se orașele Iernut și Sovata, cu o densitate a populației inferioară multor comune; unitățile administrative Ungheni, Miercurea Nirajului, Sărmaș și Sângeorgiu de Pădure, a căror centre au fost declarate ulterior orașe, înregistrează valori ale densității populației (între 102 și 84 loc./kmp) apropiate de arealele rurale
- la nivelul comunelor, densitățile cele mai ridicate se întâlnesc în apropierea reședinței de județ, valoarea maximă corespunzând comunei Cristești, cu densitate specifică mediului urban (383 loc./kmp), aceasta fiind situată de altfel între două orașe, urmată de Sâncraiu de

Mureș (303) și Sângeorgiu de Mureș (284); Sântana de Mureș și Valea Largă înregistrează de asemenea valori ridicate, de peste 100 loc./kmp

- valorile minime corespund comunelor din zona montană, de pe Mureș și de pe cursul superior al Gurghiului și Nirajului: Lunca Bradului, Răstolița (9 loc./kmp), Vătava, Stânceni, Ibănești (14 loc./kmp) și Chiheru de Jos (15 loc./kmp); izolat, densități reduse apar pe Valea Lechinței, a Târnavei Mari și la sud de Târnavă Mare
- situația demografică din anul 2006, ultimul an cu date disponibile, nu schimbă realitatea existentă la ultimul recensământ al populației: densitatea generală este de 86,9 loc./kmp iar ordinea unităților administrative, în funcție de densitate, rămâne neschimbată; toate centrele urbane au cunoscut un spor de populație și implicit o creștere a densității, cu excepția orașului Sângeorgiu de Pădure și a reședinței de județ, a cărei populație a scăzut în favoarea localităților limitrofe (Cristești 429 loc./kmp, Sâncraiu de Mureș, Sângeorgiu de Mureș), așezări ce dobândesc din ce în ce mai evident funcția de dormitor.

Densitatea agricolă

Densitatea agricolă și fiziologică constituie alți indicatori demografico-economici importanți în definirea potențialului de subsistență a așezărilor. Aceste valori sunt reduse pentru spațiul montan analizat în comparație cu multe unități învecinate sau cu media județului. Densitatea agricolă în anul 2006, adică numărul de hectare de teren agricol ce revin locuitorilor comunei, a variat de la 0.22 loc./ha agricol în cazul comunei Cozma, la 5.6 loc/ha în cazul comunei Cristești. Densitatea agricolă este scăzută în comunele cu potențial demografic redus și ridicată în orașe (Târgu Mureș 82.2 loc./ha agricol) și în comunele apropiate urbanului (Cristești, Sâncraiu de Mureș, Sângeorgiu de Mureș, > 3,7 loc./ha agricol) și cele de pe principalele artere hidrografice

Presiunea asupra terenului arabil crește de câteva ori pentru toate unitățile administrative, cea mai mică și cea mai mare valoare înregistrându-se în aceleași comune Cozma (0.35 loc./ha arabil) și Cristești (7.6 loc./ha arabil). Densități fiziologice ridicate corespund centrelor urbane și comunelor limitrofe cu potențial demografic ridicat și comunelor Răstolița (42.8 loc./ha arabil), Lunca Bradului (27 loc./ha), Stânceni (11 loc./ha), Ibănești (6.7 loc./ha) și Deda (6loc./ha), suprapuse spațiului montan și cu suprafețe reduse ale arabilului. Presiunea demografică asupra arabilului a crescut în ultimii ani, ca urmare a reducerii acestor categorii de terenuri.

Repartiția pe așezări

În condițiile unei evoluții normale, sistemele de așezări se adaptează condițiilor oferite de mediul geografico-fizic (orografie, climă și resurse de apă, soluri, resurse ale subsolului etc). Cea mai mare parte a așezărilor mari sunt dispuse pe principalele văi și culoare, în special în Culoarul

Mureșului și pe cele două Târnave, unde sunt axate și principalele artere de circulație rutieră și feroviară dar și în unitățile fizico-geografice delimitate de acestea. Potențial demografic scăzut prezintă așezările, de cele mai multe ori sate mici și foarte mici, situate în Câmpia Transilvaniei și în Dealurile Târnavelor, în bazinele de depresionare sau în areale de contact morfologic.

Cele mai populate comune sunt Band (7726 locuitori), Gurghiu și Sâncraiu de Mureș, iar cele cu cel mai mic potențial demografic, Vețca (862), Băla (905) și Papiu Ilarian (1013). Cele mai populate așezări sunt cele componente sau apropiate municipiului Târgu Mureș: Remetea (12027) și Mureșeni (9402) sau a municipiului Reghin: Iernuteni (4105 locuitori).

Repartiția populației pe medii de habitat

Cu o populație stabilă de 580.851 locuitori, înregistrată la recensământul din martie 2002, reprezentând 2,67 % din populația României, județul Mureș se situează pe locul al 14-lea între județele din România. Din aceasta, 51,1% aparține mediului rural în timp ce ponderea populației urbane era de 48,9%, cu 2,1 puncte procentuale mai mică decât în 1992, și este inferioară mediei naționale (52,7%), județul Mureș fiind unul dintre județele cu cel mai mic grad de urbanizare.

Tabelul 6.2. Repartiția populației pe medii de habitat în județul Mureș

	1966	%	1977	%	1992	%	2002	%	2006	%
total	561598		605345		610053		580851		583210	
urban	179374	31.9	244720	40.4	310995	51.0	283759	48.9	307025	52,6
riural	382224	68.1	360625	59.6	299058	49.0	297092	51.1	276185	47,4

Populația județului, după cum se poate observa din tabelul de mai sus, a fost de-a lungul timpului una preponderent rurală până la începutul anilor nouăzeci, când raportul s-a schimbat ca urmare a evoluției pozitive din mediul urban și datorită politicilor de urbanizare practicate. În 1966, înainte de intervenția comunistă în politica demografică în ceea ce privește controlul nașterilor, populația rurală constituia peste două treimi din populația județului. Aceasta a scăzut în următorul interval datorită migrației rural-urban și politicilor de industrializare, ce a atras populația tânără și cu potențial de reproducere. Populația din satele județului a devenit una îmbătrânită și în consecință fără potențial de creștere naturală.

Depășirea populației urbane a pragului de 50% în anul 1992 a fost urmată de un fenomen de diminuare a populației orașelor, pe fondul unui spor natural și migrațional negativ, a remigrației rurale datorate într-o anumită măsură și creșterii costurilor traiului în mediul urban. Orașele declarate în anul 2003 (Sângeorgiu de Pădure, Ungheni, Sărmaș și Miercurea Nirajului) au condus la un spor de populație urbană de peste 26 de mii de locuitori, determinând o nouă echilibrare a structurilor pe medii.

6.2. Structura populației

Structura etnică și confesională

Oferta de date statistico-teritoriale referitoare la structura etnică și confesională a județului Mureș ne permite o analiză detaliată a populației, accentul fiind pus pe perioada dintre ultimele recensăminte, dar cu trimiteri anterioare acestora, la momente care s-au constituit ca și praguri în evoluția grupurilor etno-lingvistice și religioase.

Structura etnică și distribuția grupurilor etnice în județul Mureș

Distribuția teritorială actuală a grupurilor etnice minoritare respectă modelele naționale din perioadele anterioare, deși emigrațiile substanțiale din ultimii ani, ca urmare a liberalizării circulației internaționale, au influențat dinamica demografică a comunităților. Evoluția numărului și ponderea diferitelor grupuri etnice a fost mult mai nuanțată dacă avem în vedere cele două tipuri majore de habitat.

Demografia etnică a ultimilor 150 de ani a fost dominată de populația românească și de cea maghiară, însă populația zonei a cunoscut transformări ale structurii naționale care au fost specifice întregii provincii a Transilvaniei, cu perioade de evoluție demografică înscrise în limitele normale ale intervalelor respective, dar și cu momente radicale de schimbare a balanței etnice. Aceste momente, care pot fi urmărite cu ușurință în evoluția etnodemografică au fost: pierderea autonomiei Transilvaniei în 1867; unificarea cu Regatul României; supraimpunerea graniței arbitrare în 1940; implicarea în război a diferitelor grupări de populații ca părți adverse; implementarea regimului comunist și implicațiile sale demopolitice; revenirea la un regim democratic după 1989. Impactul unor astfel de evenimente politice a fost așa de accentuat încât, anumite grupări de populații au dispărut aproape în totalitate din structura națională a diferitelor așezări (de exemplu populația germană din comunele Adămuș, Sâncraiu de Mureș și Sângeorgiu de Pădure, după cel de-al doilea război mondial) sau au influențat decisiv balanța etnică.

În analiza evoluției numerice și a distribuției teritoriale, se pot desprinde câteva aspecte particulare ale evoluției etniei:

- structura națională a județului a fost dominată de populația românească și de cea maghiară în toată perioada, majoritatea fiind disputată între cele două comunități, strâns corelate cu regimul politico-teritoriale a regiunii: de la una românească în 1850, consemnată de recensământul efectuat de autoritățile austriece și după 1948, la cea maghiară după instaurarea administrației ungare la 1867 și 1940

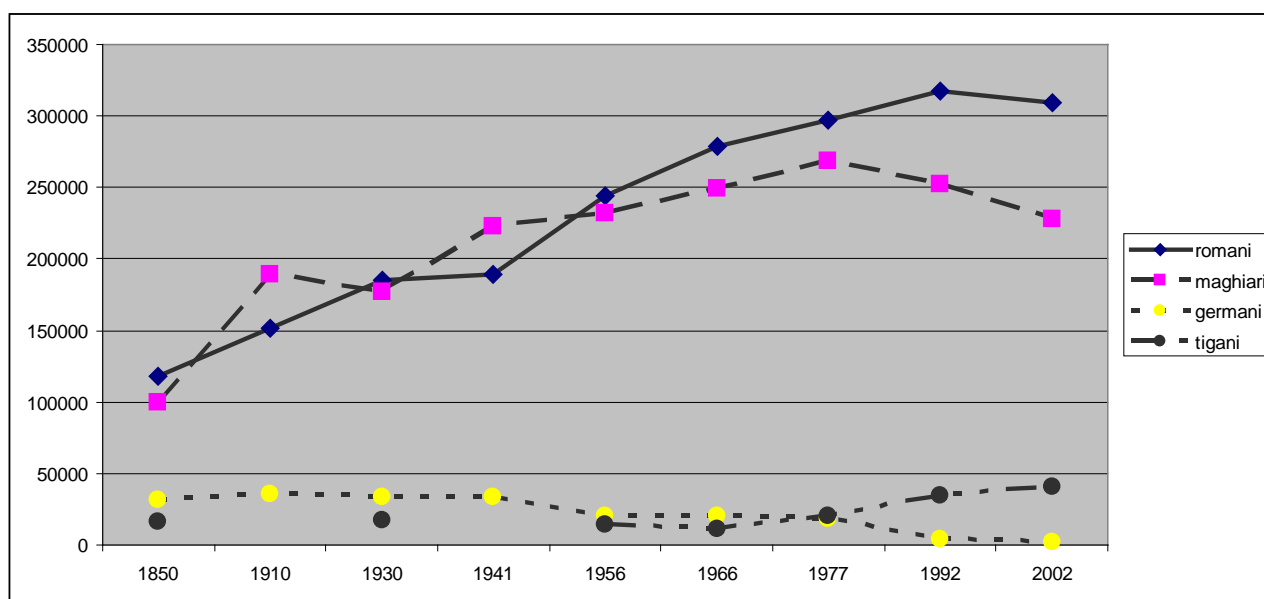
- modificări însemnate ale structurii naționale sau chiar a balanței etnice s-au consemnat în regiunile limitrofe arealului compact maghiar

- ponderile celor două categorii etnice au fost relativ egale până în 1956, după care evoluția populației românești a fost superioară

-trendul evolutiv al populației românești și a celei maghiare a urmat trasee similare până la sfârșitul anilor șaptezeci, după care regresul demografic a fost mai accentuat în cazul comunității maghiare

-până în 1956, evoluția a fost sinuoasă pentru ambele grupuri, cu maxime în 1910 și 1941 pentru maghiari, 1930 și 1956 pentru români

-modificările cele mai importante au avut loc în mediul urban, mai ales în cel mare, unde populația maghiară a fost dominantă

Fig. 6.2. Evoluția principalelor comunități etnice din județul Mureș în ultimii 150 de ani

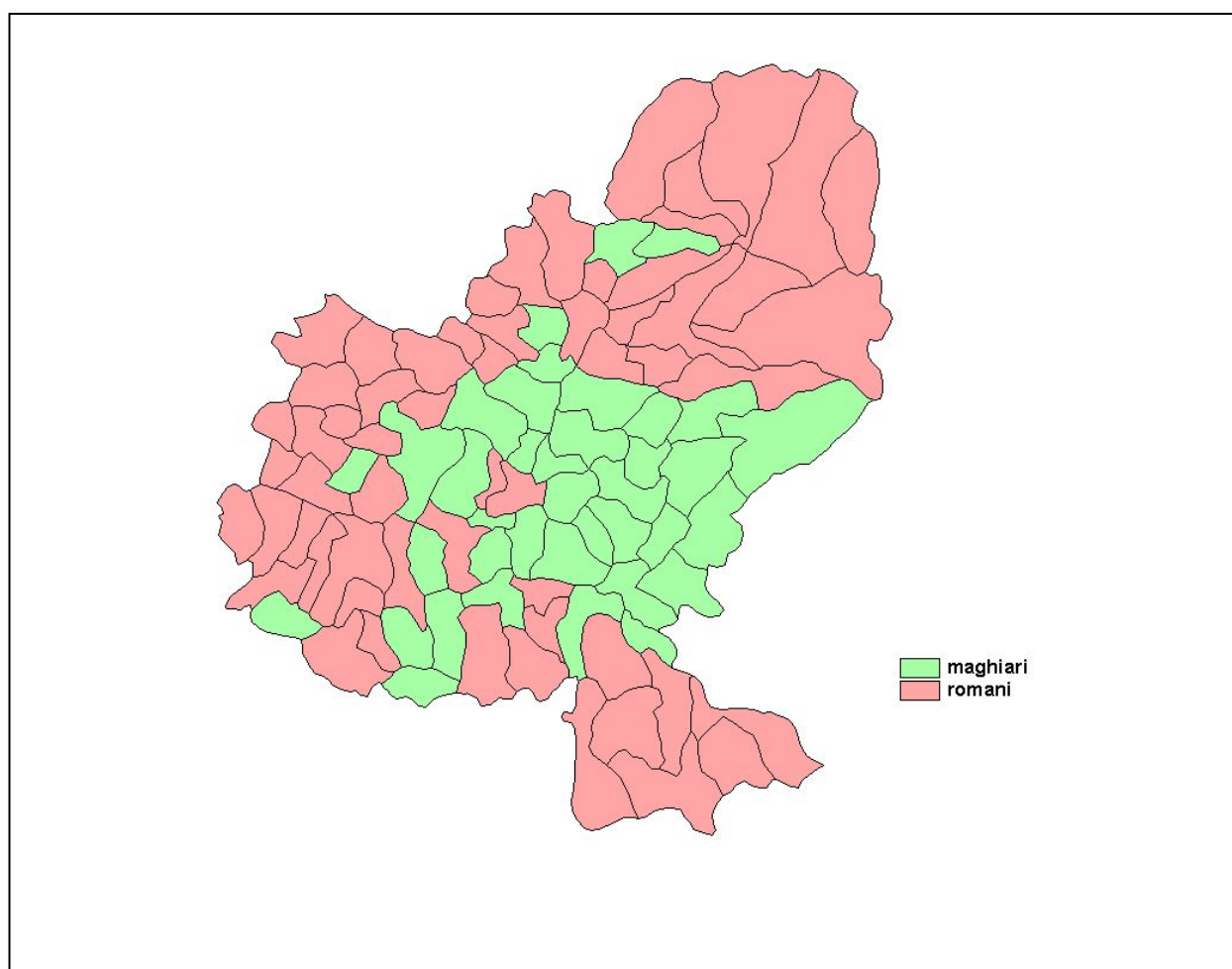
-dacă în perioada interbelică, centrele urbane ale județului erau formate din majoritate etnică maghiară, în prezent doar Orașul Sovata mai dispune de această calitate

-începând cu perioada interbelică a avut loc un proces accentuat de pătrundere și dominare a elementului etnic românesc în majoritatea orașelor din Transilvania, atât prin procese demografice naturale cât și migraționale, în paralel cu diminuarea numărului de evrei și germani ; creșterea numărului de români în majoritatea cazurilor a avut loc nu prin aportul decisiv de populație extratransilvană, ci prin atragerea populației din mediul rural adiacent care era dominată în cea mai mare parte de etnia română

-în Municipiul Târgu Mureș, schimbarea balanței etnice a avut loc în ultimii ani, conform datelor de la recensământul din 2002, pe fondul scăderii foarte accentuate a populației maghiare: de la 84483 locuitori de naționalitate maghiară înregistrați în 1992 (51,37% din populația totală), numărul acestora a ajuns la 70108 (46,72%) la ultimul moment înregistrat

Tabelul 6.3. Evoluția majorităților etnice în spațiul urban al județului Mureș

	1850	1910	1930	1956	1977	1992	2002
Târgu Mureș	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	română
Sighișoara	<i>săsească</i>	<i>săsească</i>	<i>săsească</i>	română	română	română	română
Iernut						română	română
Luduș					română	română	română
Reghin		<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	română	română	română
Sovata				<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>
Târnăveni		<i>maghiară</i>	<i>maghiară</i>	română	română	română	română

Fig. 6.3. Harta majorității etnice în județul Mureș

-evoluția populației germane a fost staționară în două perioade distincte, până în 1941 și pe altă treaptă valorică din 1956 până în 1977, după care a urmat o perioadă scurtă de declin accentuat datorat emigrației externe masive

-în Municipiul Târgu Mureș, schimbarea balanței etnice a avut loc în ultimii ani, conform datelor de la recensământul din 2002, pe fondul scăderii foarte accentuate a populației maghiare: de la 84483 locuitori de naționalitate maghiară înregistrați în 1992 (51,37% din populația totală), numărul acestora a ajuns la 70108 (46,72%) la ultimul moment înregistrat

-evoluția populației germane a fost staționară în două perioade distincte, până în 1941 și pe altă treaptă valorică din 1956 până în 1977, după care a urmat o perioadă scurtă de declin accentuat datorat emigrației externe masive

-arealele locuite de populația germanică din sudul județului, nu mai reprezintă în prezent majorități săsești, aceștia fiind înlocuiți în mare parte cu populație de etnie rromă

-populația rromă, defectuos înregistrată, a crescut permanent, devenind cea de a treia categorie etnică începând cu 1977; până în 1992 a fost mult mai greu de apreciat, în sensul analizei evolutive, acest grup etnic, asemănător evreilor, nefiind recențat în anumite perioade în regiune, dar

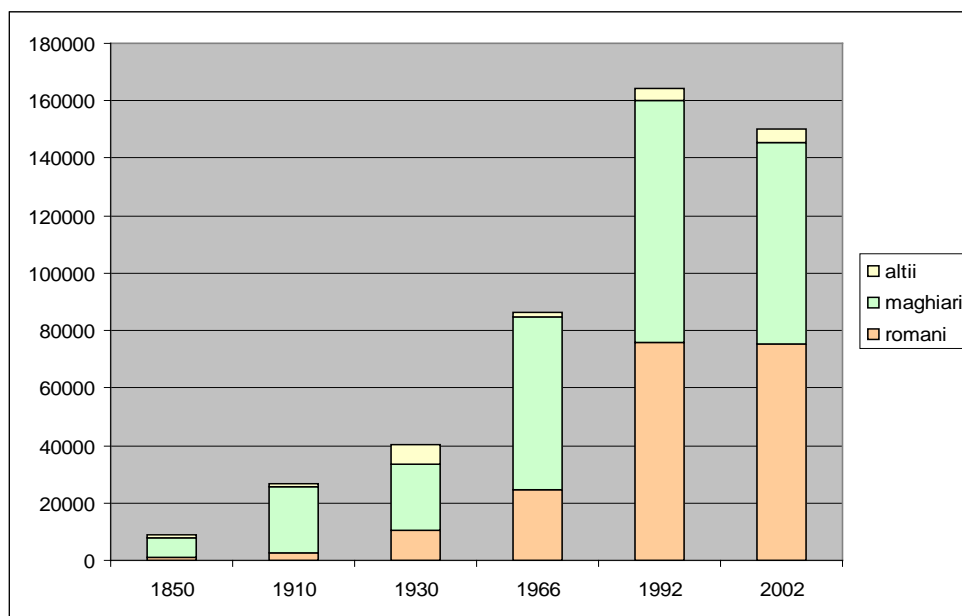

Fig. 6.4. Evoluția numerică și etnică a populației Municipiului Tg. Mureș

și datorită

conștientizării etnice duplicitate sau mai puțin evolute, în diferite etape de opresiune

-celelalte naționalități (secuii și sașii au fost considerați parte a etniei maghiare și respectiv,

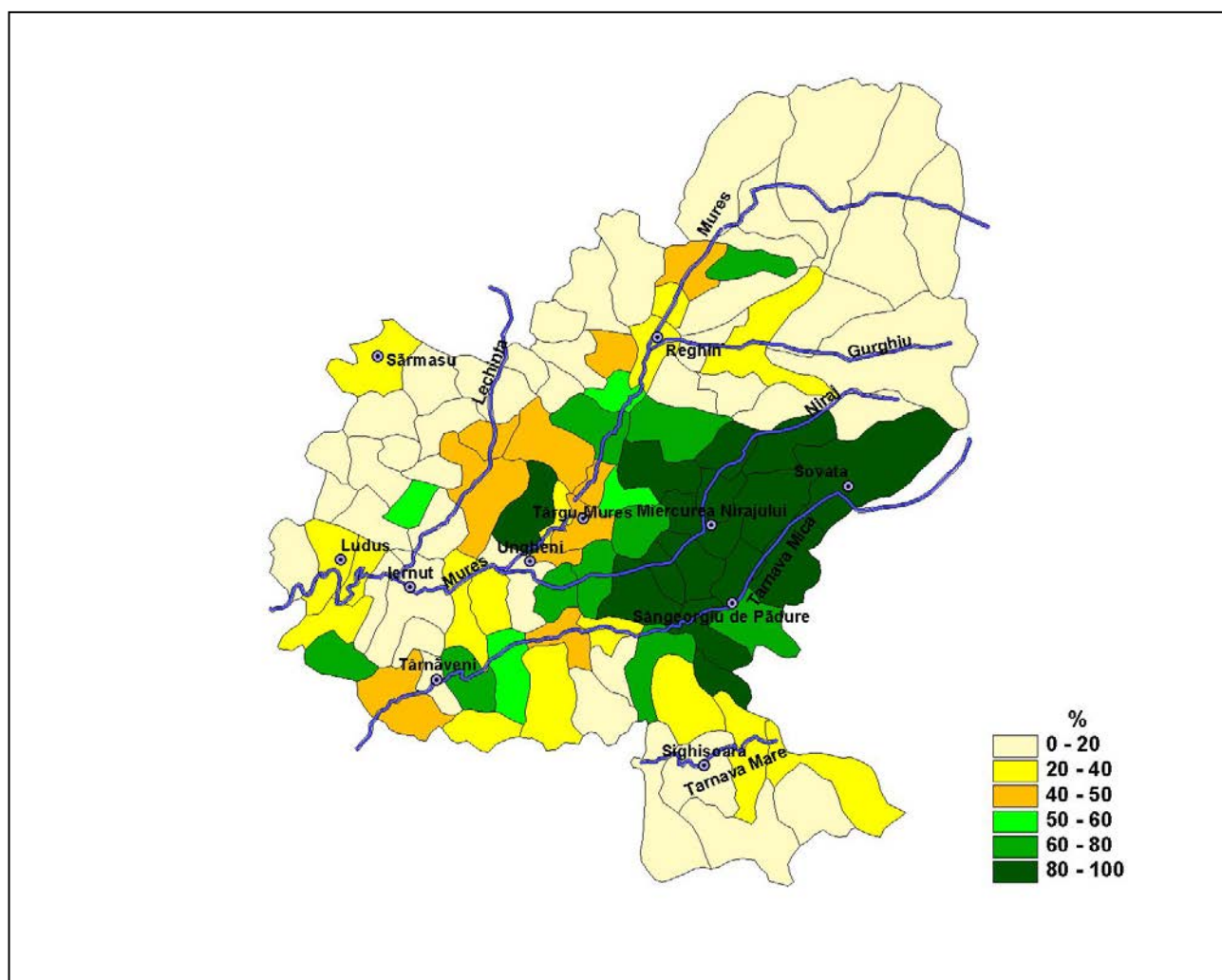
germane) au avut un aport nesemnificativ în diversificarea etnică a județului precum și în exprimarea teritorială

Tabelul 6.4. Populația județului, pe grupuri etnice majore, în 2002

2002	Populația stabilă	Români	Maghiari	Rromi (Tigani)	Germani	Români %	Maghiari %	Rromi %	Germani %
Total județ	580851	309375	228275	40425	2045	53.26	39.3	6.9	0.35
Urban	283759	163274	107464	11125	1299	57.54	37.9	3.9	0.46
Rural	297092	146101	120811	29300	746	49.18	40.7	9.9	0.25

În prezent (conform datelor ultimului recensământ, din anul 2002), populația românească a județului este majoritară atât la nivel general, cât și pe medii. Ponderea românilor și germanilor este mai mare în mediul urban decât în cel rural, iar cea a maghiarilor și țiganilor mai mare în rural.

-în intervalul 2002-1992, au avut loc scăderi de populație în cazul tuturor categoriilor etnice, cu excepția rromilor

Fig. 6.5. Repartiția populației maghiare în anul 2002

-55 de unități administrative elementare erau formate din majoritate absolută (peste 50%) românească și 63 cu majoritate relativă, din care 15 comune înregistrau o frecvență a populației românești de peste 90%

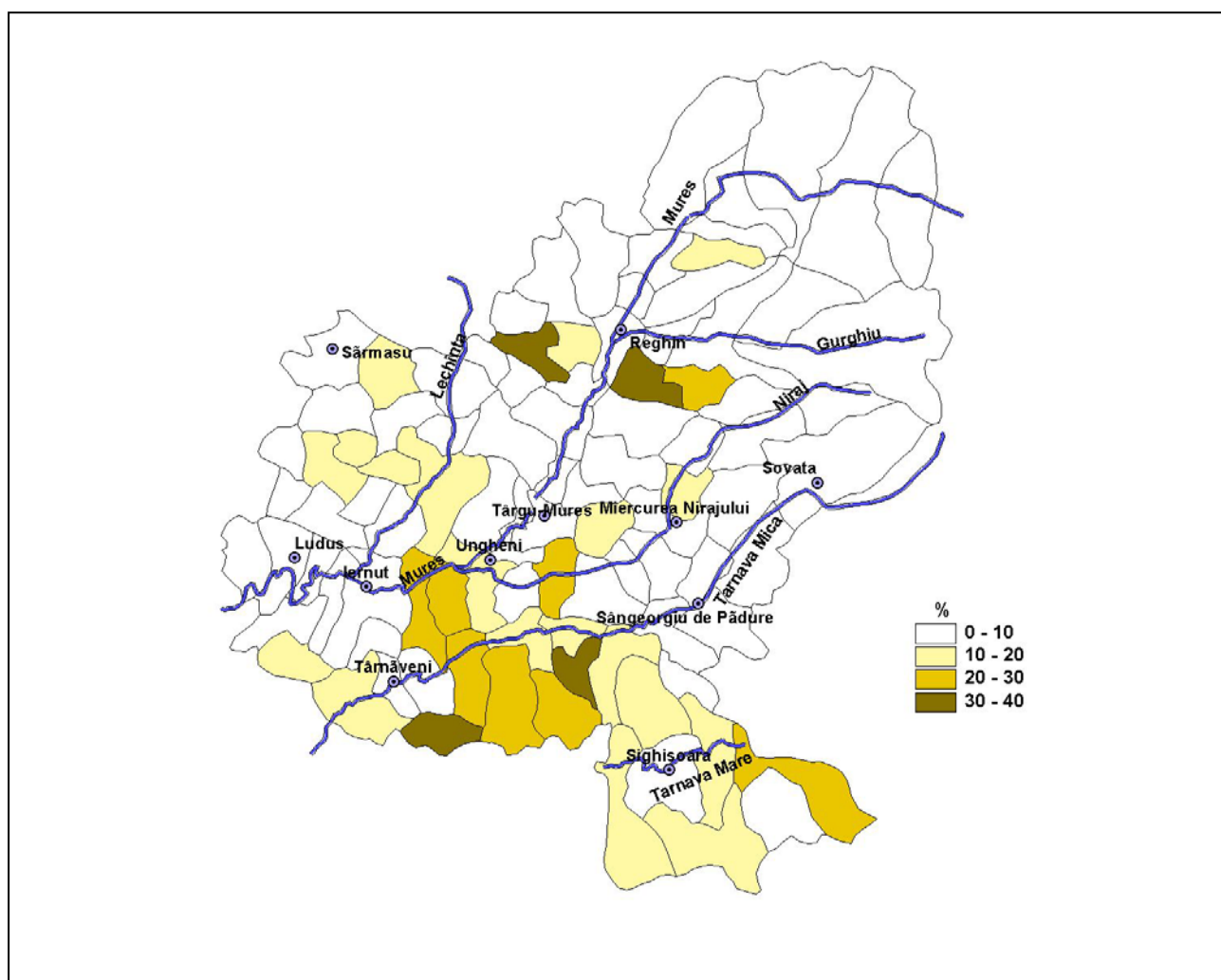
-arealele majore de dominare a populației românești se suprapun cursului superior al Mureșului, pe Valea Gurghiului, hinterland-ului orașului Sighișoara în partea de sud-est a județului și în partea vestică, la vest de Valea Lechinței, în fostele raioane alipite după reorganizările administrative ale anilor șaizeci

-29 de comune înregistrează majoritate absolută maghiară (în 10 cazuri frecvența maghiarilor este de peste 90%) și alte 8 majoritate relativă, acestea fiind amplasate în principal în partea estică a județului, pe Valea Nirajului și a Târnavei Mici

-nici o altă grupare etnică nu detine majoritatea relativă sau absolută în vreo unitate administrativ-teritorială, spre deosebire de perioadele anterioare care au consemnat majorități săsești

-populația germană este distribuită în ponderi reduse în câteva comune din partea sudică și nordică a județului, în arealele de influență ale vechilor centre săsești, Sighișoara și Reghin, în 10 dintre acestea frecvența depășește 1%, cu valoarea maximă de 4% în Saschiz

-populația romă, constituie al treilea grup etnic important în regiune și în județ dar acesta nu întrunește condițiile unei majorități în nicio unitate teritorială, chiar dacă regiunea în discuție se suprapune unor areale de maximă concentrare a acestei comunități în România; douăsprezece

Fig. 6.6. Repartiția rromilor în anul 2002

comune se înscriu cu ponderi ale rromilor de peste 20%, printre acestea numărându-se Fărăgău (cu valoarea maximă de 37%), Zagăr, Petela, Băgaciu, Vânători, Bahnea, Sânpaul și Viișoara (toate cu ponderi de peste 20%)

Structura confesională

Analiza aspectelor confesionale în regiune urmărește îndeaproape evoluția și repartitia teritorială a grupurilor etnice datorită faptului că există o corespondență religioasă specifică fiecărei comunități culturale. Este arhicunoscut faptul că în Transilvania, românilor le sunt caracteristice religiile ortodoxă și greco-catolică, maghiarilor romano-catolică, calvină și unitariană, germanilor (sașilor) luterană, iar evreilor mozaică. Identificarea confesională a țiganilor este mai greu de realizat, datorită faptului că aceștia au îmbrățișat în general religia grupului dominant din arealul lor de locuire.

Tabelul 6.5. Populația județului Mureș, după confesiune.

	Județ	% total	Urban	% urban	Rural	% rural
Populația stabilă	580851		283759		297092	
Ortodoxă	309337	53.26	156765	55.25	152572	51.36
Romano-catolică	55287	9.52	32888	11.59	22399	7.54
Greco-catolică	13187	2.27	8077	2.85	5110	1.72
Reformată	157046	27.04	66696	23.50	90350	30.41
Evangelică de confesiune augustină	775	0.133	419	0.148	356	0.120
Evangelică lutherana sinodo-presbiteriană	1408	0.242	829	0.292	579	0.195
Unitariană	14308	2.463	6301	2.221	8007	2.695
Armeană	38	0.007	29	0.010	9	0.003
Creștină de rit vechi	84	0.014	43	0.015	41	0.014
Baptistă	1600	0.275	943	0.332	657	0.221
Penticostală	6995	1.204	2355	0.830	4640	1.562
Adventistă de ziua a șaptea	8328	1.434	2370	0.835	5958	2.005
Creștină după evanghelie	1053	0.181	649	0.229	404	0.136
Evangelică	303	0.052	213	0.075	90	0.030
Musulmană	99	0.017	85	0.030	14	0.005
Mozaică	152	0.026	142	0.050	10	0.003
Altă religie	8081	1.391	3590	1.265	4491	1.512
Fară religie	1787	0.308	802	0.283	985	0.332
Atei	252	0.043	208	0.073	44	0.015
Nedeclarată	731	0.126	355	0.125	376	0.127

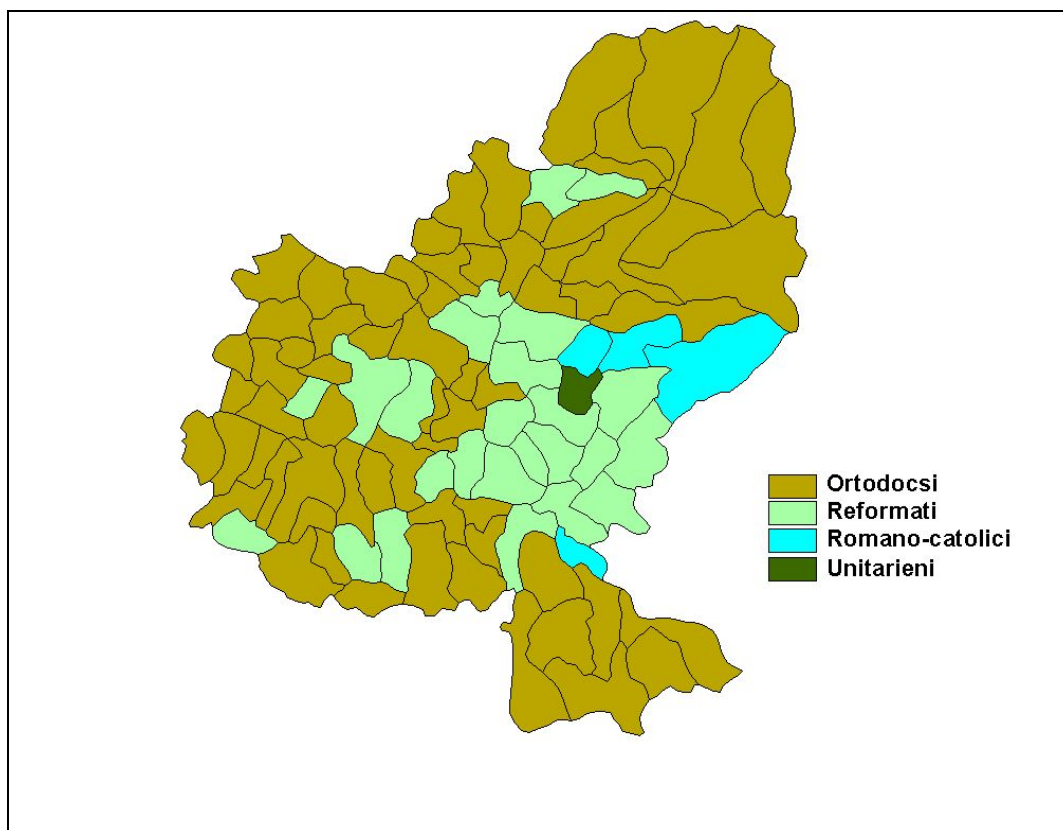
Actuala structură etno-religioasă a județului Mureș, asemănător întregii Transilvanii, constituie o consecință a unor fenomene demografice și politice ce s-au desfășurat într-o perioadă lungă de timp și care au avut o amploare deosebită în anumite momente critice ale istoriei provinciei: modificările de suveranitate, colonizările și migrațiile, reforma și convertirea religioasă și nu în ultimul rând, politicile etnice, au avut ca rezultat un model teritorial și cultural dominat de conviețuirea românilor, maghiarilor, germanilor și țiganilor. Aspectele confesionale ale județului și distribuția teritorială a cultelor pot fi rezumate după cum urmează:

- din punct de vedere istoric, religia dominantă în județul Mureș a fost cea greco-catolică în cazul românilor, reformată calvină în cazul maghiarilor și evanghelică în cazul sașilor

-ca și majorități confesionale, cele mai multe așezări erau greco-catolice, urmate de cele reformate, evanghelice, ortodoxe și adventiste

-până în 1948, religia greco-catolică a fost specifică populației românești din jumătatea nordică a Transilvaniei, inclusiv în vestul județului Mureș

-populație de confesiune ortodoxă, până în momentul în care Biserica Română Unită cu Roma a fost desființată de statul comunist, era concentrată în partea nord-estică, pe Văile Mureșului și Gurghiului, în comunele Vătava, Răstolița, Deda, Lunca Bradului, Stânceni, Hodac, Ibănești, Chiheru de Jos, precum și în partea sudică, în așezările alipite ulterior, situate în aria de influență a Sighișoarei

Fig. 6.7. Harta majorității religioase în anul 2002

-confesiunile specifice populației maghiare au cunoscut o stabilitate teritorială evidentă în arealul tradițional de locuire

-doar numărul și ponderea calvinilor au înregistrat o evoluție relativ fluctuantă într-un context etno-teritorial de importanță ridicată în ceea ce privește comunicarea dintre majoritățile ungurești din vestul și estul Transilvaniei, “expansiunea” teritorială a reformaților având loc pe Mureș și Arieș (între Târgu Mureș și Turda) și în arealele adiacente masei compacte de maghiari calvini

-religia romano-catolică și cea unitariană, au format majorități doar în câte 3 și respectiv 2 comune în Eremitu, Hodoșa și Vețca în cazul primeia și Gălești și Vărgata în cazul ultimei religii reformate recunoscute de Dieta de la Turda; aceste comune, împreună cu cele învecinate constituie un areal constant de locuire a unitarienilor, în coabitare cu cel al calvinilor; stabilitatea teritorială a unitarienilor și romano-catolicilor, menținută și în ziua de astăzi, a fost cea mai îndelungată, în cadrul unui areal omogen din punct de vedere teritorial

-populația evanghelică a format majoritatea confesională în comunele din apropierea Reghinului și Sighișoarei

În 2002, distribuția religiilor la nivelul județului prezintă următoarele caracteristici:

-ortodoxia constituie principala religie prezentă în Mureș, specifică celei mai mari părți a românilor, distribuția spațială urmărind îndeaproape repartiția majorității etnice; frecvențe maxime ale ortodocșilor corespund unităților administrativ-teritoriale de pe cursul mijlociu și mijlociu-superior al Mureșului, al Gurghiului sau Târnavei Mari

-religia greco-catolică, relegalizată după 1989, nu formează majoritatea în niciuna dintre comune, frecvențe mai ridicate înregistrându-se în areale din Câmpia Transilvaniei și Valea Gurghiului, valoarea maximă înregistrându-se în Zau de Câmpie (16%), Cozma, Chețani și Miheșu de Câmpie; există așezări unde populația de această religie formează însă majoritatea confesională: Fânațele Socolului (comuna Cozma), Ivănești (Livezeni), Lăscud (Ogra) și Bujor-Hodaie (Zau de Câmpie)

Tabelul 6.6. Modificări în structura confesională a județului în intervalul 1992-2002

	Populația totală		Mediul urban		Mediul rural	
	Nr. pers.	%	Nr. pers.	%	Nr. Pers.	%
Populatia stabila	-29202	-5	-27236	-4	-1966	-0.3
Ortodoxa	-3177	-1	-4956	-2	1779	1
Romano-catolica	-8646	-14	-7248	-11	-1398	-2
Greco-catolica	-2041	-13	-1191	-8	-850	-6
Reformata	-17570	-10	-13000	-7	-4570	-3
Evanghelică de confesiune augustana	-2914	-79	-1296	-35	-1618	-44
Evanghelică lutherana sinodo-presbiteriana	1017	260	529	135	488	125
Unitariana	-2146	-13	-1316	-8	-830	-5
Armeana	25	192	17	131	8	62
Crestina de rit vechi	65	342	27	142	38	200
Baptista	275	21	-14	-1	289	22
Penticostala	2674	62	420	10	2254	52
Adventista de ziua a saptea	1699	26	461	7	1238	19
Crestina dupa evanghelie	90	9	-42	-4	132	14
Musulmana	73	281	60	231	13	50
Mozaica	-41	-21	-44	-23	3	2
Alta religie	1237	17	685	10	552	8
Fara religie	-299	-14	-486	-23	187	9
Atei	6	2	-19	-8	25	10
Nedeclarata	471	181	177	68	294	113

-populația de religie reformată constituie, ca număr și ca pondere următorul grup important al populației județului, valorile maxime ale distribuției acestora corespunzând unităților administrative de pe Niraj și Târnava Mare, numărul localităților cu majoritate calvină fiind de 125

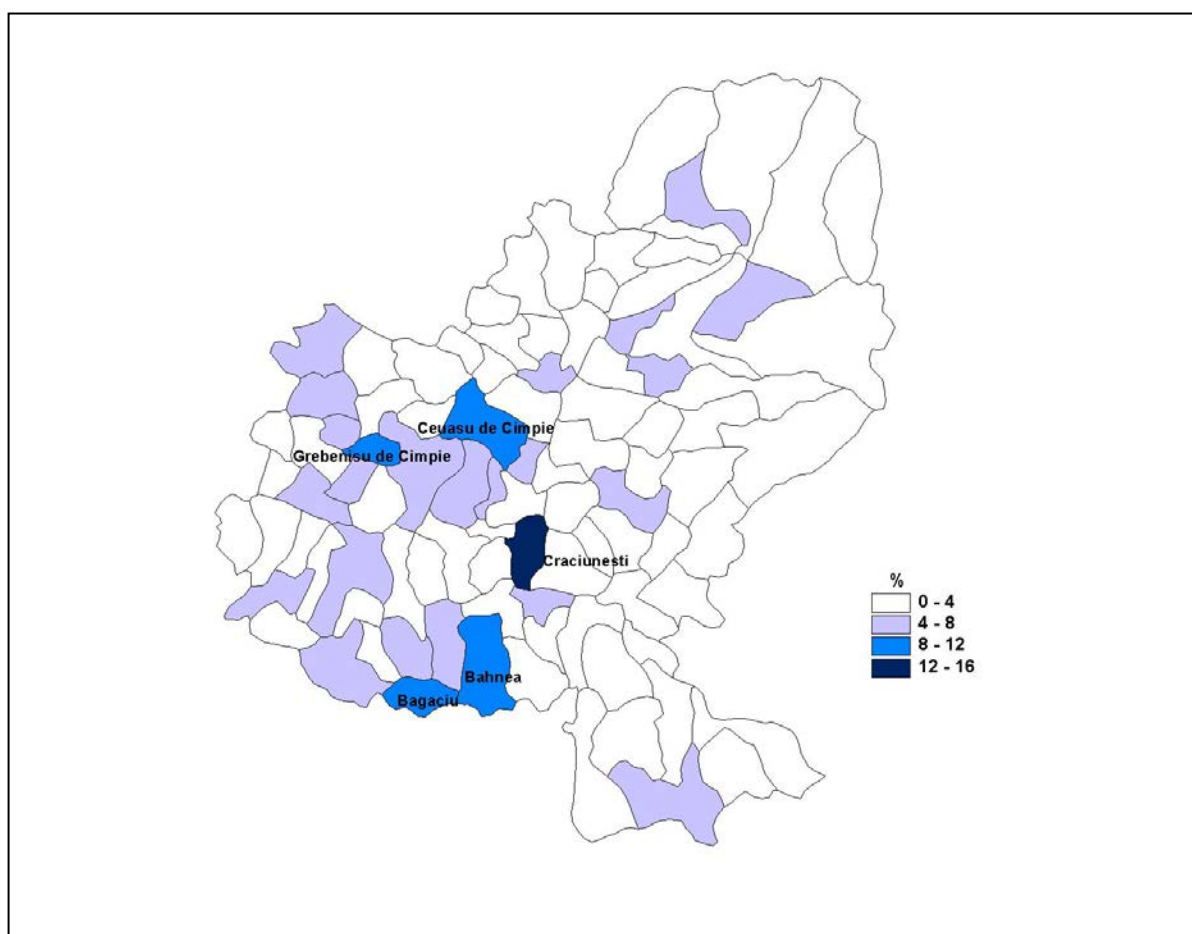
-romano-catolicii constituie majoritatea populației în 3 comune: Hodoșa, Eremitu și Vetca și în 30 de sate, în aceleași areale de răspândire a populației maghiare

-unitarieni sunt răspândiți în arealele tradiționale ale acestora, comunitățile confesionale necunoscând transformări substanțiale de-a lungul ultimului secol; comunele cu specific sunt Vărgata (38%), Gălești (33%) și Băgaciu (30%)

-religia evanghelică, augustană sau presbiteriană a cunoscut reduceri semnificative, conforme cu reducerea numărului de germani din județ

-singurele comunități religioase care au înregistrat creșteri între ultimele două recensăminte sunt cele neoprotestante: baptiste, pentecostale, adventiste de ziua a șaptea sau creștine după evanghelie

-cea mai mare parte a adeptilor confesiunilor neoprotestante aparțin comunității românești,

Fig. 6.8. Distribuția cultelor neoprotestante (pentecostali, baptiști, adventiști, creștini după evanghelie), în anul 2002

arealul de răspândire fiind cel din partea vestică a județului, în afara arealului compact specific comunității maghiare

-datele de mai sus confirmă scăderea confesiunilor tradiționale din județ și sporirea numărului de adepți ai cultelor neoprotestante, cu deosebire a penticostalilor, baptiștilor și adventiștilor, mai ales în mediul rural

Structura pe grupe de vârstă și sexe

Structura pe grupe de vârstă și sexe reprezintă una din componentele importante de analiză geodemografică, aceasta contribuind la reglarea populației în ceea ce privește resursele umane, din punct de vedere economic și demografic și din perspectivă teritorială.

Structura pe grupe de vârstă

Structura **pe grupe de vârstă** constituie un indicator calitativ important al populației în perspectiva planificării demografice și socio-economice, dar și în ceea ce privește volumul și structura consumului. O populație a cărei piramidă demografică are o bază largă, are perspective în asigurarea forței de muncă. În situații contrare, asigurarea forței de muncă are loc prin procese migraționale, atunci când prezența resurselor și valorificarea acestora impun acest lucru. O structură echilibrată pe sexe, asigură de asemenea o evoluție demografică corespunzătoare precum și o dezvoltare economică cu valori ridicate ai indicatorilor de participare feminină.

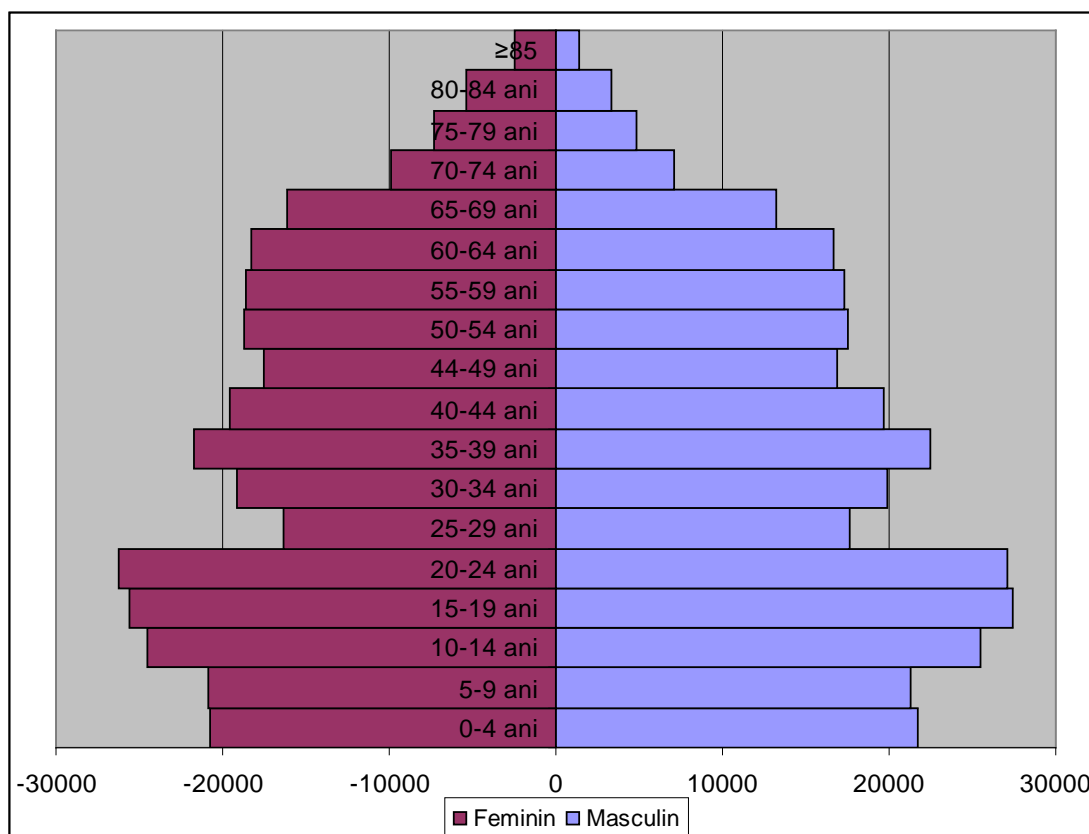
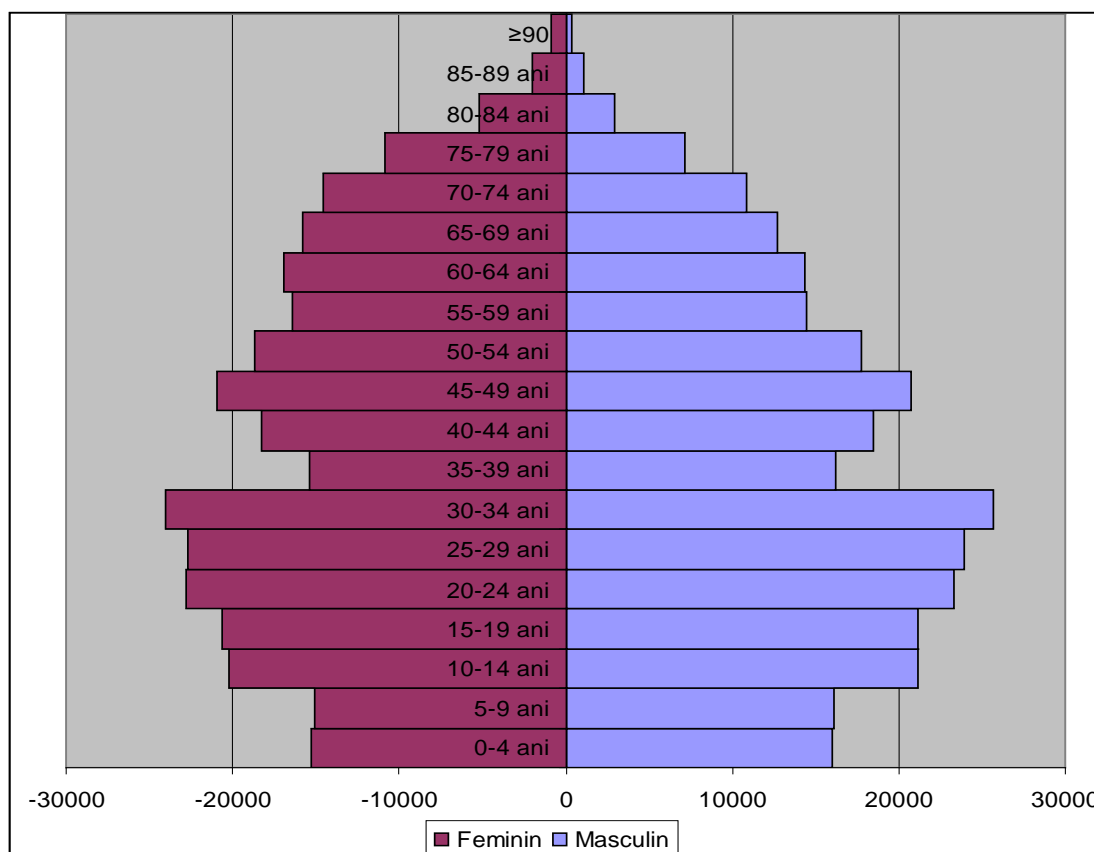

Fig. 6.9. Piramida vârștelor în județul Mureș, la recensământul din 1992

După o perioadă cu o serie de evenimente decisive în viața economică, socială și politică (1992-2002), în structura pe grupe de vârstă a României au intervenit modificări evidente și mult mai pronunțate decât în perioadele anterioare, în mod corespunzător acestea fiind reflectate și la nivelul județului Mureș și a așezărilor din componența acestuia.

Piramida demografică a populației județului Mureș relevă același proces de îmbătrânire înregistrat la nivel național, baza reducându-se continuu în ultimele decenii. Structura pe grupe de vârstă a fost influențată de procese migraționale din regiune, atât externe cât și interne, pe relația urban-rural. Am considerat ca populație tânără grupele de vârstă până la 19 ani, cea adultă între 20 și 64 iar cea vârstnică, peste 65 de ani. Populația tânără este mai redusă în mediul urban, în schimb este mult îmbătrânită în rural.

Populația tânără ce înregistrează un sfert din populația județului, variază ca pondere între 15,7% (comuna Bala) și 39, 3% (comuna Apold). **Comunele din partea sudică a județului**, din zona de influență a Sighișoarei, înregistrează valorile cele mai ridicate, peste 30 % din populație fiind tânără în Daneș, Apold, Saschiz, Vânători, Nadeș, Zagăr, Viișoara sau Băgaciu, și izolat în

Fig. 6.10. Piramida vârștelor în județul Mureș, în 2002

Grebenișu de Câmpie, Pogăceaua și Petelea. Pe localități, Apoldu și Vulcan (comuna Apold), Valea Mare (Band), Băgaciu (Băgaciu), Valea Sasului (Cozma) și Valea Iclandului (Iclanzel) au populație tânără într-o proporție de peste 40%, iar în satele Dalu (Sânger), Valea Sapatocului (Albești) și

Bujor-Hodaie (Zau de Câmpie), aceasta formează mai bine de jumătate din locuitorii așezărilor. Cu excepția localităților Apold, Valea Mare, Valea Sapartocului și Băgaciu, toate sunt **sate foarte mici**, sub 100 de locuitori. De asemenea, valori ridicate ale populației tinere prezintă și așezările cu frecvențe **ridicate ale rromilor**.

Populația adultă este dominantă în majoritatea orașelor județului, aproape două treimi din populație făcând parte din această categorie de vârstă, consecință a cererii de forță de muncă

Tabelul 6.7. Ponderea grupelor mari de vârstă

Recensământul din 2002	Total	tineri	adulți	vârstnici
JUDETUL MURES	580851	25.1	60.4	14.5
URBAN	283759	23.8	64.9	11.4
RURAL	297092	26.3	56.2	17.5
Recensământul din 1992				
JUDETUL MURES	610053	30.7	57.6	11.6
URBAN	310995	31.8	60.0	8.1
RURAL	299058	29.6	55.1	15.3

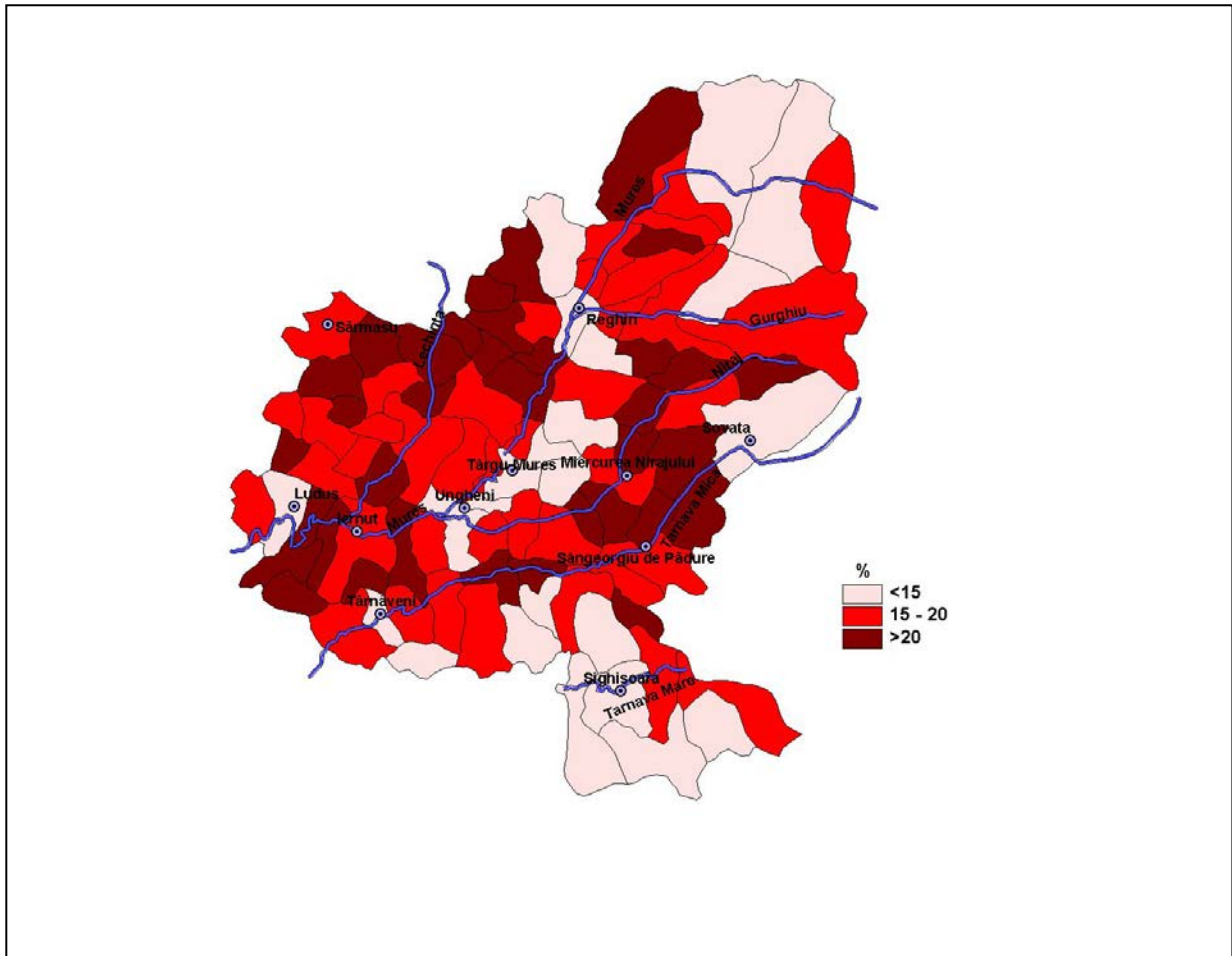
necesară economiei urbane.

Cele mai ridicate valori se înregistrează **în urbanul mare**, în reședința de județ (66,6%) și în celelalte două municipii, Sighișoara și Reghin. Dintre comune,

Sângeorgiu de Mureș, Sâncraiu de Mureș și Valea Largă au o populație adultă în pondere de peste 60%. Minimele în județ aparțin comunelor Bichiș, Ogra și Vețca, toate cu valori sub 50%.

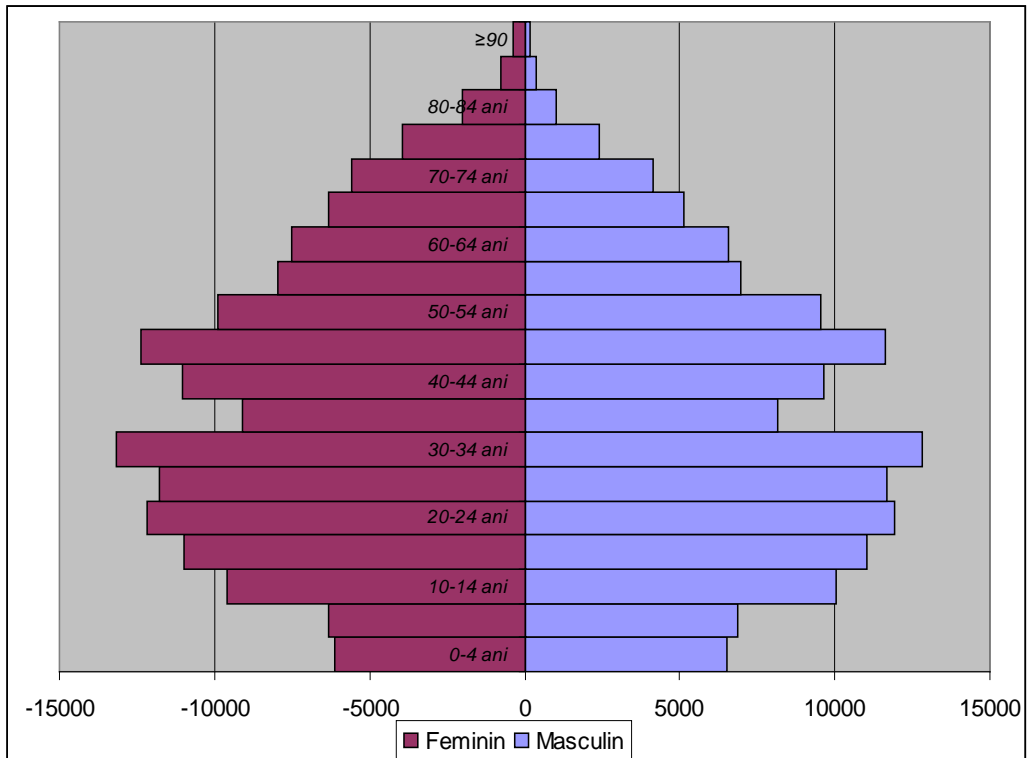
Populația vârstnică în județul Mureș are valori mai ridicate dar apropiate de media pe țară, care a fost în anul 2002 de 14%. Ruralul județului este mult mai îmbătrânit (17,5% populație peste 65 de ani) decât populația centrelor urbane, fenomen datorat **proceselor migraționale și atragerii forței de muncă adulte în orașe**. La nivelul unităților administrative, cele mai ridicate valori ale populației vârstnice se înregistrează în comunele **Bichiș, Bala, Vețca** cu aproape o treime din populație (peste 30%), urmate de Cucerdea, Cozma, Chiheru de Jos și Măgherani, peste 25%. Pe localități, maximele corespund unor așezări pe cale de dispariție, cu număr foarte redus de locuitori. Satele Lint (Chețani), Vălișoara (Sânger) și Obârșie (Riciu) sunt formate din câțiva locuitori, toți peste 65 de ani. Peste jumătate din populație este vârstnică în Veta (Miercurea Nirajului), Mura Mare (Gornești), Valea Ungurului (Cozma), Cotorină (Riciu) și Giurgiu (Chețani). La polul opus, comunele rurale Apold (8,2% minima în județ), Sângeorgiu de Mureș, Daneș și Zagăr au valorile cele mai mici, toate pe fondul unor ponderi ridicate ale tinerilor.

În centrele urbane, valorile reduse caracterizează cele mai mari orașe ale județului, Sighișoara, Reghin și Târgu Mureș, în cazul acestora explicația fiind ponderea ridicată a adulților. Situația este accentuată în localitățile componente ale municipiilor, Mureșeni și Remetea (Tg. Mureș), așezări mari dar cu populație vârstnică în proporție de sub 10%, apoi Rora și Soromiclea (Sighișoara) sau Valea Sapartocului (Albești), Șaeș și Vulcan (Apold) sau Cund (Bahnea).

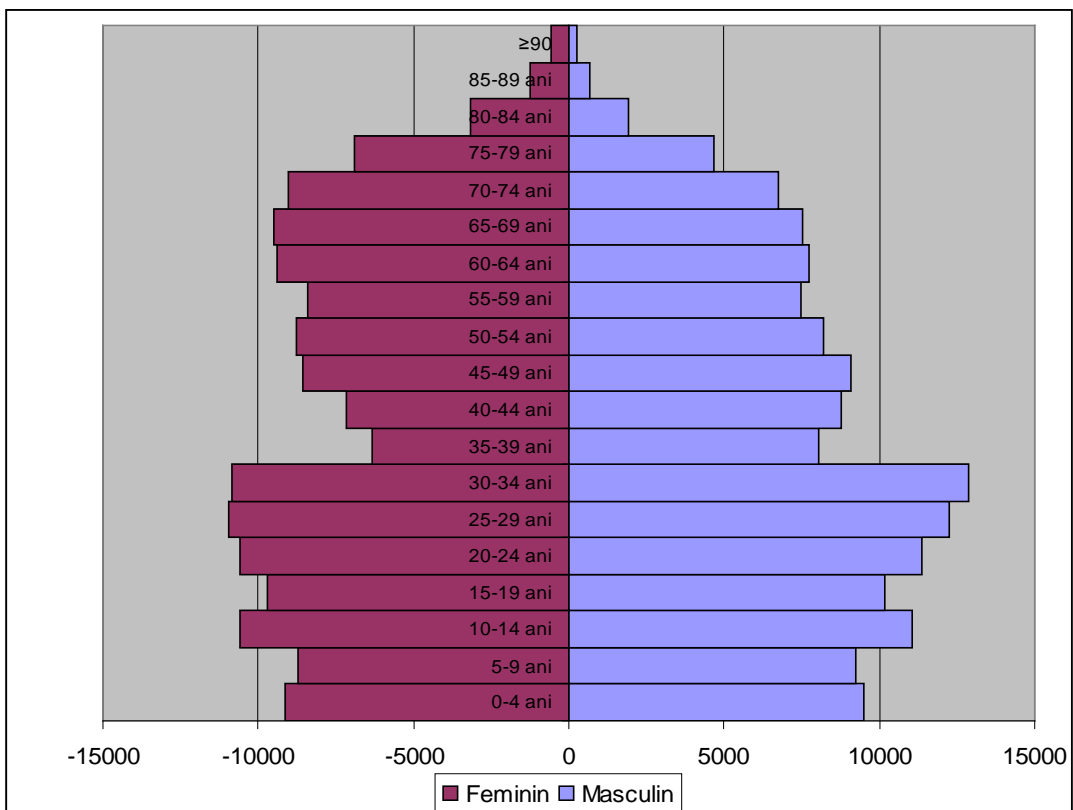

Fig. 6.11. Pondere populației vârstnice, în anul 2002

Procesul de **îmbătrânire demografică**, adică modificarea structurii populației pe vârste în favoarea celor de vârstă înaintată, ca tendință de lungă durată, în paralel cu scăderea grupei de vârstă tinere, constituie un fenomen cu profunde implicații economice și sociale. Dacă avem în vedere faptul că o populație se consideră tânără atunci când grupa vârstnicilor nu depășește 7% din populația totală, se află în proces de îmbătrânire când valorile se încadrează între 7 și 12%, și este deja îmbătrânită la valori peste această limită, putem concluziona faptul că aproape toate unitățile administrativ-teritoriale au depășit acest prag, excepție făcând doar comunele din sudul județului: Daneș, Apold, Nadeș și Zagăr și izolat Răstoilița și Sângeorgiu de Mureș, la acestea adăugându-se municipiile Târgu Mureș, Reghin și Sighișoara. Gradul scăzut de îmbătrânire din sudul județului este explicat prin procesul de înlocuire a populației din ultimii zeci de ani, mai precis prin emigrarea populației germane ce era îmbătrânită și prin imigrarea unor grupuri umane cu un alt comportament demografic.

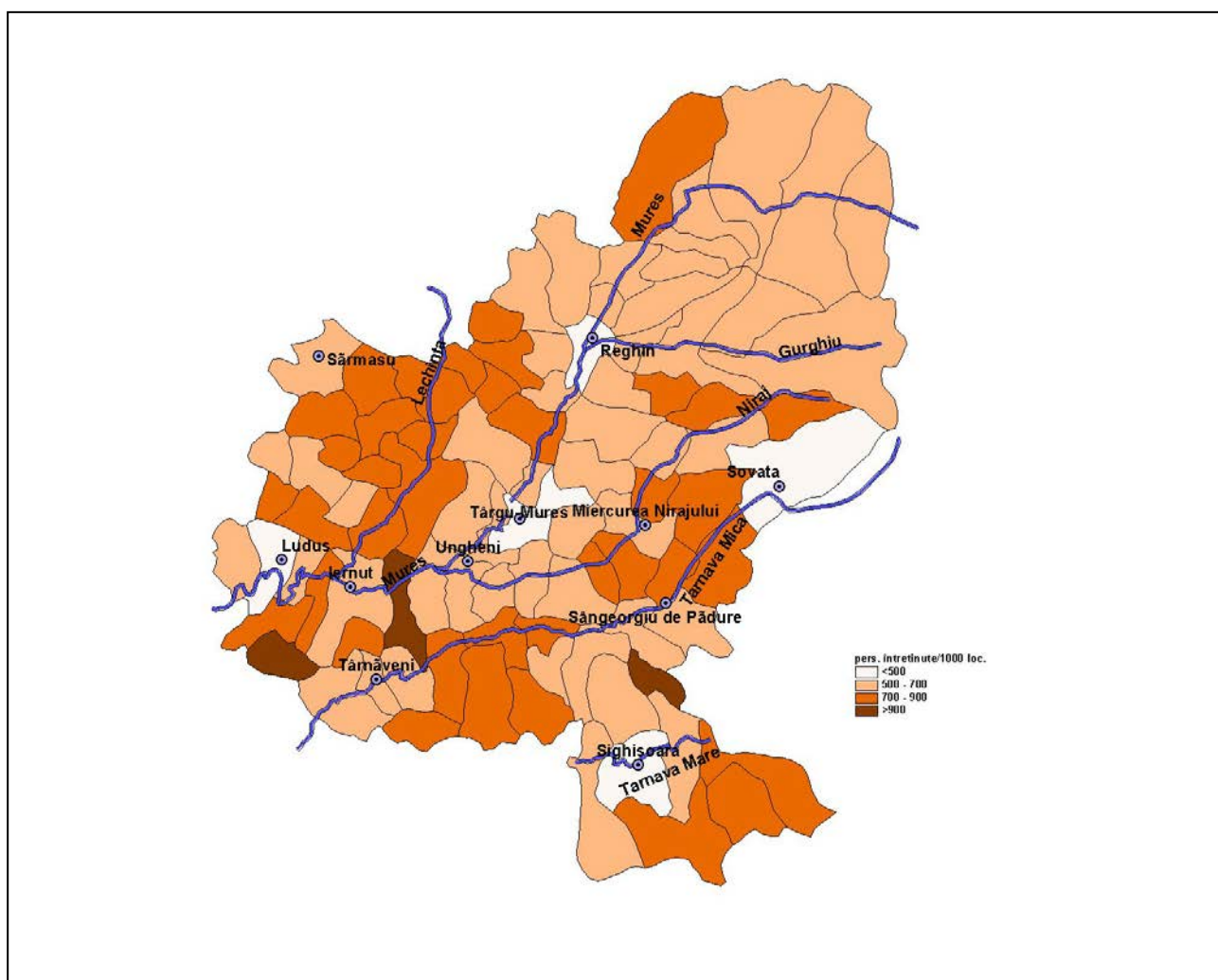
Fig. 6.12. Piramida vârstelor din mediul urban, în 2002

Fig. 6.13. Piramida vârstelor din mediul rural, în anul 2002

Dependența socio-economică

Efectele procesului de îmbătrânire asupra vieții social-economice și evoluției demografice sunt ilustrate de **indicele de dependență** sau **rata de dependență** reprezentată raportul dintre populația în vârstă de muncă și populația „dependentă”, adică cea sub 15 ani și cea peste 65 de ani, mai precis între populația care este activă din punct de vedere economic și cea care trebuie întreținută. Limitele sunt arbitrare și nestandardizate în Europa sau în lume, atât cea superioară cât

Fig. 6.14.. Indicele de dependență în anul 2002

și cea inferioară depinzând de legislația muncii din statele în cauză. Mai mult, cea mai mare parte a populației tinere își continuă studiile și după 18 ani, în consecință aceasta rămâne în categoria celor întreținuți. Vârsta de pensionare diferă de asemenea de la stat la stat, încadrându-se în cele mai numeroase situații între 55 și 70 de ani, vârsta de 65 fiind cea mai des întâlnită. Cu cât acest indicator este mai ridicat, cu atât „povara” economică a celor activi este mai mare. Acest indicator este direct influențat de îmbătrânirea populației, fenomen larg răspândit în cele mai multe state dezvoltate, ponderea populației de peste 60 de ani fiind în continuă creștere datorită creșterii speranței de viață la naștere, toate acestea pe fondul reducerii sau staționării natalității.

Am considerat populația activă economic cea cuprinsă între 15 și 64 de ani, (cu toate că în România vârsta de pensionare este mai redusă la femei, iar cea tânără corespunzătoare duratei de școlarizare a învățământului gimnazial. La nivelul României acest indicator este de 586 persoane întreținute la 1000 persoane apte de muncă, iar la nivel de județ de 536, deci sub media națională. În mediul urban indicatorul este mai redus (422), iar în cel rural acesta (661) reflectă îmbătrânirea populației satelor. Față de alte județe, indicele de dependență este mai mare decât în Cluj (522) dar mai mic decât în Bistrița-Năsăud (609).

La nivelul orașelor, presiunea socio-economică este mai mică în reședința de județ (384) și mai ridicată în Orașul Iernut (596) unde indicele de dependență se apropie de media ruralului. Considerând și orașele declarate după 2002, Sărmașu și Miercurea Nirajului au înregistrat maximele centrelor urbane din județ, cu valori de 650 și respectiv, 624.

La nivelul comunelor rurale, cele mai ridicate valori ale dependenței socio-economice se înregistrează în arealele cu ponderi ridicate ale populației tinere – cele cu frecvențe ridicate ale rromilor – și în cele îmbătrânite. Valorile maxime se înregistrează în comunele Bichiș (1079), Ogra (946) și Vețca (943). La nivelul localităților cele mai mari valori sde înregistrează în satele puternic îmbătrânite și cu un număr foarte redus de locuitori. Indice de dependență de peste 1200 se înregistrează în Mura Mare (comuna Gornești), Mogoia și Ștefanca (Miheșu de Câmpie), Pipea (Nadeș), Dileu Vechi și Giuluș (Ogra), Scurta (Pogăceaua), Cotorinău, Curete și Hagău (Riciu) etc.

Perspective demografice superioare în ceea ce privește reproducerea populației și viitoarele resurse de muncă prezintă localitățile componente ale municipiilor și orașelor Târgu Mureș, Reghin, Sighișoara, Luduș și Sovata, acolo unde există forță de muncă tânără și mai ales adultă angrenată în economia urbană. De asemenea, valori reduse se înregistrează în unități administrative unde numărul copiilor depășește pe cel al vârstnicilor. Comuna cu cel mai scăzut nivel al indicelui de dependență este Sângeorgiu de Mureș cu valoarea de 466, urmată de Sâncraiu de Mureș, Valea Largă și Ideciu de Jos.

Structura pe sexe

În condiții de evoluție normală a populației, fără intervenția unor factori perturbatori externi, între populația masculină și cea feminină se menține o diferență de 1-2 % în favoarea celei din urmă, determinată de durata de viață mai lungă a populației feminine. Pentru a pune în evidență feminizarea populației s-a analizat raportul dintre populația masculină și cea feminină prin indicele de feminitate, respectiv numărul de femei la 100 de bărbați.

Urmărirea datelor din ultimii 10 ani permite evidențierea câtorva aspecte mai semnificative:

- Față de valorile înregistrate la nivel național, valorile indicelui de feminitate în județul Mureș au fost mai scăzute, atât în 1992 (103.4 la nivelul întregii țări), cât și la ultimul recensământ (105.1 media națională).

- Dacă în 1992 raportul dintre bărbați și femei a fost mai echilibrat, în ultimii ani feminizarea populației a constituit un proces ce a caracterizat ambele medii de habitat. Fenomenul este accentuat în orașele județului, fapt explicabil prin atragerea forței de muncă feminină în sectorul serviciilor

Tabelul 6.8. Structura pe sexe și indicele de feminitate în anul 2002

	2002	Total	Feminin	Masculin	Indice de feminitate
Total județ		580851	296545	284306	104.3
rural		297092	149523	147569	101.3
urban		283759	147022	136737	107.5
	1992				
Total județ		610053	309018	301035	102.6
rural		402519	199555	202964	98.3
urban		310995	159425	151570	105.2

- La nivelul populației rurale, raportul între cele două sexe se menține încă echilibrat, chiar dacă în intervalul dintre cele două recensăminte acesta s-a inversat, pe fondul îmbătrânirii populației din așezările rurale. Indicele de feminitate este mai scăzut în arealul din partea nord-estică a județului, pe Mureș și Gurghiu și mai ridicat pe Târnava Mică și Mare și pe Valea Nirajului.
- Cele mai mari dezechilibre din punctul de vedere al raportului între sexe se înregistrează în comunele Vețca (117 femei la 100 de bărbați), Pădureni, Aluniș, Bicheș, Gănești și Zau de Câmpie (între 109-112) și de asemenea în comunele Eremitu (89 femei la 100 de bărbați), Pogăceaua, Zagăr și Tăureni (92). La nivelul orașelor, raportul este dezechilibrat în Sighișoara (112) și Târgu Mureș (109) și moderat în recent declaratele orașe Miercurea Nirajului (102) și Sărmașu (103).

Având în vedere aspectele cantitative și calitative ale distribuției populației pe grupe de vârstă, putem concluziona următoarele:

- la nivelul întregii regiuni considerate, populația a intrat într-un proces de îmbătrânire
- populația a trecut pragul îmbătrânirii demografice în mediul rural
- față de 1992, baza piramidei vârstelor s-a îngustat considerabil, pe fondul scăderii accentuate a natalității din perioada de tranziție
- cea mai accentuată reducere a populației tinere a avut loc în urbanul municipiului, scăderea fiind de 8 procente într-un interval de 10 ani (2002-1992)
- populația tânără este încă evidentă în partea sudică a județului, în așezările din zona de influență a municipiului Sighișoara, unde aceasta deține peste 30% din populația totală
- distribuția populației tinere pe așezări este asociată și cu repartitia populației de etnie rromă
- populația adultă este dominantă în centrele urbane, cu precădere în municipii

- ponderi ridicate ale vârstnicilor caracterizează aşezările cu un număr redus de locuitori, multe în fază accentuată de depopulare
- aşezările situate în Culoarul Mureşului şi pe principalele căi de comunicaţie au o pondere a populaţiei vârstnice mai redusă, spre deosebire de aşezările din Câmpia Transilvaniei, cele izolate, unde ponderea populaţiei peste 65 de ani este ridicată
- municipiile vor intra în următoarea perioadă în procesul de îmbătrânire demografică, având în vedere ponderea mare a populaţiei adulte şi reducerea în continuare a populaţiei tinere

Structura ocupaţională

Analiza structurii sectoriale a populaţiei ocupate este importantă în aprecierea cantitativă sau calitativă a unor fenomene, precum navetismul sau potenţialul economic al comunelor. Judeţul în ansamblu a cunoscut modificări în perioada de tranziţie în ceea ce priveşte populaţia ocupată pe ramuri de activitate:

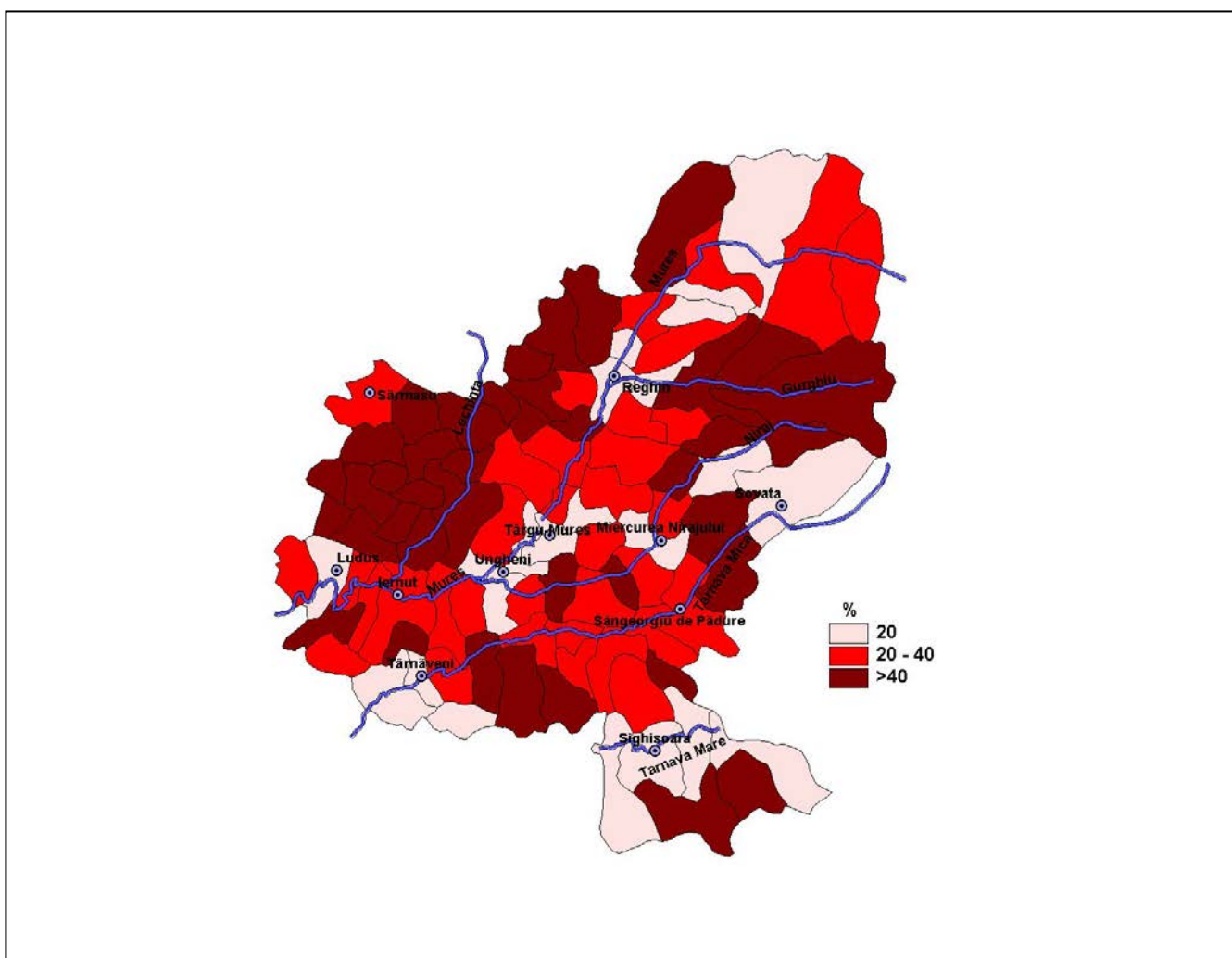
- a scăzut ponderea populaţiei ocupate şi numărul efectiv de persoane la nivelul judeţului, datorită în mare parte descreşterii demografice
- pe medii, valorile sunt mult diferenţiate, ponderea şi numărul populaţiei ocupate din rural a scăzut accentuat dar a crescut uşor în mediul urban (în condiţiile scăderii numărului de persoane ocupate)

Tabelul 6.9. Structura populaţiei ocupate pe sectoare de activitate

2002	Populaţie ocupată	Ocupaţi %	Sectorul primar %	Sectorul secundar %	Sectorul terţiar %
Judeţul Mureş	185713	32	15,8	42,7	41,5
Urban	108881	38.4	2,7	46,8	50,6
Rural	76832	25.9	34,4	37,0	28,7
1992					
Judeţul Mureş	265738	41.4	19,7	52,1	28,2
Urban	148508	35.3	4,4	61,0	34,6
Rural	117230	47.9	39,8	40,5	19,8

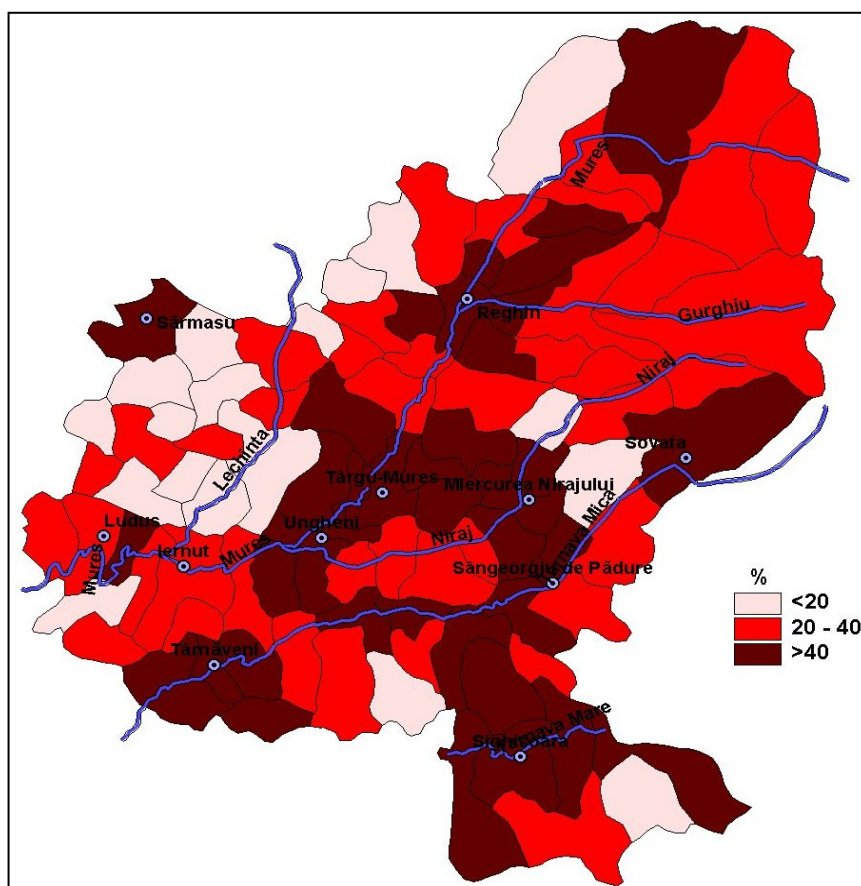
- valorile scăzute ale populaţiei ocupate caracterizează unităţile administrative din partea vestică a judeţului, din Dealurile Târnavelor Mari şi Dealurile Târnavelor Mici şi din Câmpia Transilvaniei (Sărmaşului), iar cele ridicate în arealele urbane şi cele rurale apropiate
- la nivelul unităţilor administrative, valorile cele mai ridicate ale ponderii populaţiei ocupate s-au înregistrat în oraşele judeţului (Sighişoara şi Târgu Mureş, peste 40%), comuna Lunca (49%), Vătava, Crăieşti, Hodoşa, Sântana de Mureş, Stânceni şi Sângeorgiu de Mureş şi municipiul Reghin (peste 35%), iar cele mai mici în comunele Bichiş, Zagăr (sub 15%), Suplac, Glodeni, Vânători, Ogra etc

- asemănător situației generale la nivel național, modificări importante au avut loc în sectorul serviciilor, mai precis o creștere substanțială a populației ocupate în comerț, activități financiar-bancare dar și în administrație publică, învățământ sau sănătate.
- acest surplus de populație în sectorul terțiar a fost alimentat în special de populația disponibilizată din industria prelucrătoare, restructurată masiv în această perioadă și care a cunoscut cea mai accentuată scădere (aproximativ 50 de mii de persoane, din care 35 de mii din mediul urban). Sectorul primar a cunoscut o reducere moderată dar continuă, pe măsura desființării desființării unităților agricole de stat și a investițiilor în agricultura privată.
- modificările esențiale a populației ocupate a avut loc la nivelul orașelor județului și a afectat mai puțin populația satelor. Dacă în 1992, aproape două treimi din populația activă urbană era ocupată în industrie, în prezent aceasta s-a redus la mai puțin de jumătate iar cea ocupată în servicii a depășit jumătate din total.
- modificările au fost mai puțin importante în mediul rural, reducerea forței de muncă din industrie și agricultură fiind de asemenea absorbită de sectorul terțiar.

Fig. 6.15. Distribuția populației ocupate în sectorul primar, la recensământul din 2002

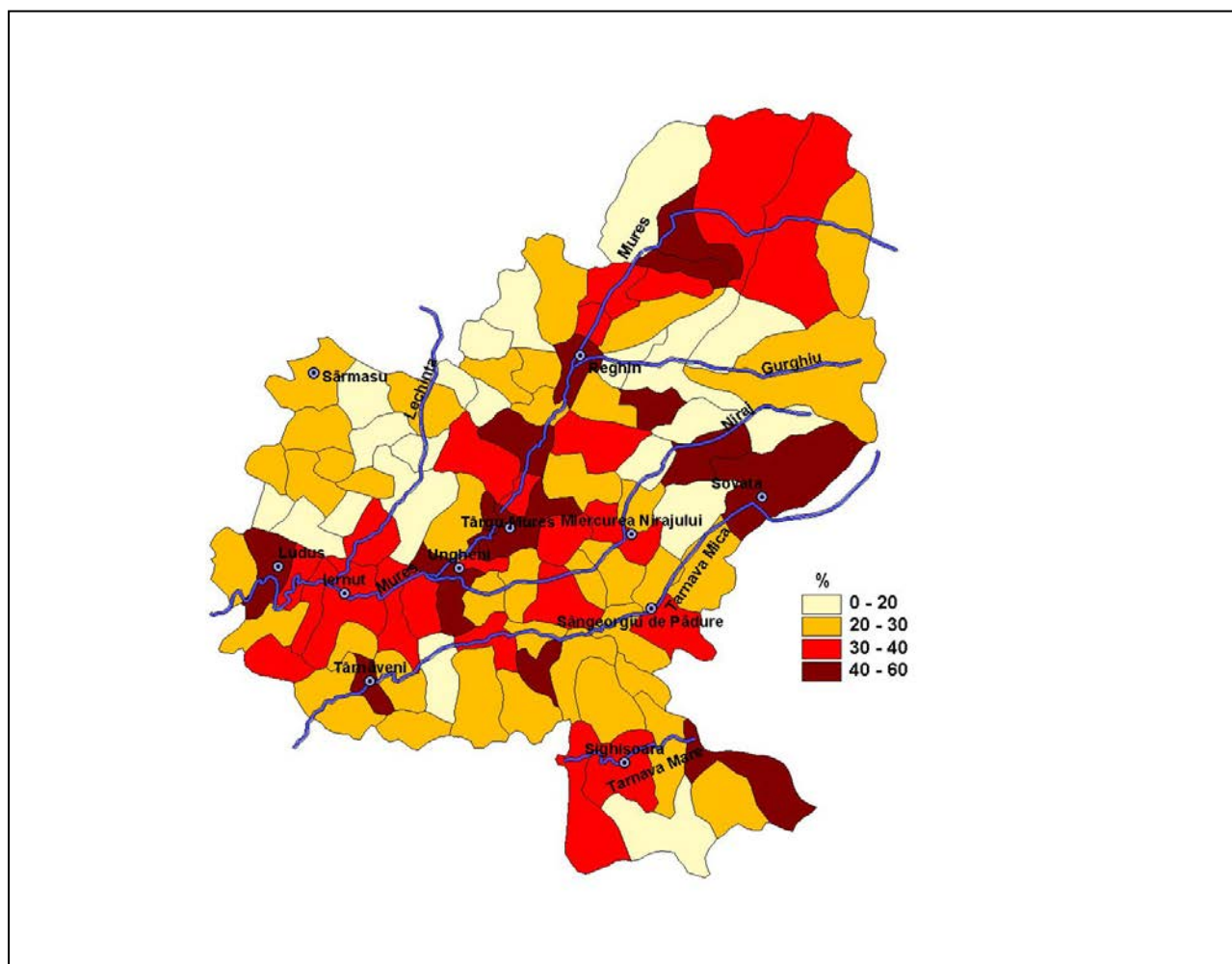
- situația este diferențiată la nivelul subramurilor economiei naționale: creșteri au avut loc în producția și distribuția de energie electrică, comerț, hoteluri și restaurante, finanțe, bănci și asigurări, tranzacții imobiliare, administrație publică, învățământ și sănătate, iar scăderi s-au înregistrat în agricultură, piscicultură, industrie, construcții și transporturi
- populația ocupată în **sectorul primar** a înregistrat valori maxime în toată Câmpia Transilvaniei (Câmpia Sărmașului, Dealurile Mădărașului), în Piemontul Gurghiului (pe Valea Gurghiului și parțial pe cea a Nirajului) și în areale bine delimitate din Dealurile Târnavei Mari., iar cele mai scăzute în Culoarul Mureșului și în apropierea centrelor urbane: comuna Hodoșa înregistrează maximul din regiune (78,5%) urmată de Sâmpetru de Câmpie, Vătava, Sânger, Lunca, Crăiești, Măgherani, Cozma și Pogăceaua, toate cu peste 2/3 din populație activă ocupată în agricultură; valorile cele mai reduse caracterizează orașele Târgu Mureș și Sighișoara și comunele Sâncraiu de Mureș, Cristești, Albești, Aluniș și Solovăstru (<10%); în silvicultură, valori ridicate ale populației ocupate se înregistrează în Glăjărie (Gurghiu), Lunca Bradului, Ibănești, Bistra Mureșului (Deda) iar în piscicultură, reprezentativă este localitatea Zau de Câmpie

Fig. 6.16. Populația ocupată în sectorul secundar, în anul 2002

- în **sectorul secundar**, frecvența populației ocupate este ridicată în orașele județului și în comunele apropiate, furnizoare de forță de muncă și cu navetism accentuat: Reghin,

Târnăveni, Sighișoara, Sovata, Târgu Mureș (ponderea populației ocupate în industrie este mai mare în comunele învecinate decât în centrul polarizator), Ungheni, Miercurea Nirajului

Fig. 6.17. Populația ocupată în sectorul terțiar, în anul 2002

sau Sărmaș sau în cele cu prezența unităților industriale (Fântânele) și scăzută în Câmpia Sărmașului (Sânpetru de Câmpie) și Dealurile Madărașului (Vătava), mai precis în arealele unde sectorul agricol este mai bine reprezentat; valorile maxime în industrie se înregistrează în Solovăstru (70,7%), comună limitrofă municipiului Reghin, Sighișoara, Albești, Adămuș, Băgaciu, Reghin, Suseni, Dumbrăveni, Cristești, Răstolița, Aluniș, Bălăușeri, Gălești, Fântânele, Sânmcreiu de Mureș și Petelea, în toate aceste unități administrative mai bine de jumătate din populație este ocupată în acest sector; specializate sunt cele în producția de energie (Fântânele), în industria gazului metan (Sărmașu, Daneș, Seleuș, Bălăușeri, Delenii, Nadeș, Grebenișu de Câmpie) sau cele în construcții (Ernei, Sângeorgiu de Mureș, Sâncraiu de Mureș, Răstolița); există șapte areale de concentrare a populației ocupate în indistrie și construcții, șase dintre acestea fiind centre urbane (Târgu Mureș, Sighișoara, Reghin, Târnăveni, Luduș, Sângeorgiu de Pădure), celelalte în centre rurale, ale industriei prelucrătoare (Lunca Bradului, Răstolița, Stânceni)

- **sectorul terțiar** este de asemenea cel mai bine reprezentat în centrele urbane și într-o serie de localități rurale, unele specializate (Deda în transporturi); cele mai ridicate valori ale populației ocupate se întâlnesc în Târgu Mureș (57,7%), Rușii-Munți, Luduș, Eremitu (peste 50% din populația ocupată), iar cele mai mici în Câmpia Transilvaniei (pe Valea Lechinței) sau Piemontul Gurghiului (pe Valea Gurghiului), în comune precum Hodoșa (10,6%), Lunca, Sânmpetru de Câmpie sau Crăiești (sub 15%).

Tabelul 6.10. Distribuția populației ocupate pe sectoare de activitate, în anul 2002

Unitatea administrativ teritorială	Populație activă ocupată	Sectorul primar (%)	Sectorul secundar (%)	Sectorul terțiar (%)
MUNICIPIUL TARGU MURES	61409	1.2	41.1	57.7
MUNICIPIUL REGHIN	14077	3.0	56.4	40.6
MUNICIPIUL SIGHISOARA	13652	1.4	61.4	37.2
MUNICIPIUL TARNAVENI	8030	3.6	55.7	40.7
ORAS IERNUT	2533	24.0	38.0	38.0
ORAS LUDUS	5393	7.7	39.9	52.4
ORAS SOVATA	3787	6.1	46.3	47.6
COMUNA ACATARI	1046	25.3	36.6	38.0
COMUNA ADAMUS	1361	12.3	60.0	27.7
COMUNA ALBESTI	1868	7.3	65.6	27.1
COMUNA ALUNIS	778	8.5	53.6	37.9
COMUNA APOLD	769	52.4	29.3	18.3
COMUNA ATANTIS	340	57.1	16.8	26.2
COMUNA BAGACIU	433	11.3	59.8	28.9
COMUNA BAHNEA	768	49.5	24.9	25.7
COMUNA BALA	239	54.0	27.2	18.8
COMUNA BALAUSERI	1105	25.5	52.5	22.0
COMUNA BAND	1830	65.7	15.2	19.1
COMUNA BATOS	1034	47.3	30.2	22.5
COMUNA BEICA DE JOS	445	21.8	37.1	41.1
COMUNA BICHIS	116	39.7	22.4	37.9
COMUNA BOGATA	317	20.8	41.3	37.9
COMUNA BRANCOVENESTI	1483	39.5	28.9	31.6
COMUNA BREAZA	619	28.3	43.8	27.9
COMUNA CEUASU DE CAMPIE	1515	21.8	44.7	33.5
COMUNA CHETANI	687	39.6	32.2	28.2
COMUNA CHIHERU DE JOS	450	54.7	26.7	18.7
COMUNA COROISANMARTIN	273	31.9	41.0	27.1
COMUNA COZMA	220	68.2	11.8	20.0
COMUNA CRACIUNESTI	891	44.9	25.4	29.7
COMUNA CRAIESTI	389	71.7	13.9	14.4
COMUNA CRISTESTI	1831	6.4	55.3	38.3
COMUNA CUCERDEA	392	55.4	24.2	20.4
COMUNA CUCI	471	28.5	39.1	32.5
COMUNA DANES	1306	16.5	46.7	36.8
COMUNA DEDA	1174	30.7	26.7	42.6
COMUNA EREMITU	741	12.6	35.8	51.7

COMUNA ERNEI	1134	26.6	45.0	28.4
COMUNA FANTANELE	1285	21.2	50.8	27.9
COMUNA FARAGAU	275	50.5	22.2	27.3
COMUNA GALESTI	504	23.0	51.4	25.6
COMUNA GANESTI	1104	28.9	47.1	24.0
COMUNA GHEORGHE DOJA	749	36.8	39.7	23.5
COMUNA GHINDARI	1373	46.7	33.1	20.2
COMUNA GLODENI	608	22.9	34.0	43.1
COMUNA GORNESTI	1429	29.0	39.2	31.8
COMUNA GREBENISU DE CAMPIE	322	47.8	31.1	21.1
COMUNA GURGHUI	1906	47.4	33.1	19.5
COMUNA HODAC	1372	59.5	21.6	18.9
COMUNA HODOSA	536	78.5	10.8	10.6
COMUNA IBANESTI	1354	45.4	30.9	23.6
COMUNA ICLANZEL	459	50.5	19.2	30.3
COMUNA IDECIU DE JOS	608	26.6	44.7	28.6
COMUNA LIVEZENI	898	24.2	42.3	33.5
COMUNA LUNCA	1396	73.9	14.0	12.0
COMUNA LUNCA BRADULUI	459	25.3	37.3	37.5
COMUNA MAGHERANI	716	70.4	13.7	15.9
COMUNA MICA	1034	48.3	32.3	19.4
COMUNA MIERCUREA NIRAJULUI	1416	19.3	45.9	34.8
COMUNA MIHESU DE CAMPIE	496	59.7	14.7	25.6
COMUNA NADES	554	36.8	41.9	21.3
COMUNA NEAUA	287	37.6	40.1	22.3
COMUNA OGRA	394	37.3	28.7	34.0
COMUNA PANET	1699	31.0	43.8	25.2
COMUNA PAPIU ILARIAN	240	65.0	18.3	16.7
COMUNA PASARENI	497	47.9	31.2	20.9
COMUNA PETELEA	533	20.3	50.1	29.6
COMUNA POGACEAUA	538	68.0	14.3	17.7
COMUNA RASTOLITA	544	11.6	54.8	33.6
COMUNA RICIU	1046	52.6	25.3	22.1
COMUNA RUSII-MUNTI	459	17.2	27.7	55.1
COMUNA SANCRAIU DE MURES	2051	4.8	50.4	44.8
COMUNA SANGEORGIU DE MURES	2869	8.4	47.2	44.4
COMUNA SANGEORGIU DE PADURE	1521	30.6	39.1	30.3
COMUNA SANGER	776	74.4	10.6	15.1
COMUNA SANPAUL	800	20.6	46.5	32.9
COMUNA SANPETRU DE CAMPIE	932	77.4	9.7	13.0
COMUNA SANTANA DE MURES	1604	21.0	45.4	33.6
COMUNA SARMASU	1965	25.4	46.1	28.4
COMUNA SASCHIZ	553	60.2	17.9	21.9
COMUNA SAULIA	653	62.5	15.8	21.7
COMUNA SINCAI	461	55.7	24.9	19.3
COMUNA SOLOVASTRU	923	9.9	70.7	19.4
COMUNA STANCENI	573	33.2	38.2	28.6
COMUNA SUPLAC	361	25.8	40.4	33.8
COMUNA SUSENI	623	13.6	56.0	30.3
COMUNA TAURENI	185	59.5	21.6	18.9
COMUNA UNGHENI	1955	12.5	44.0	43.5
COMUNA VALEA LARGA	1047	59.9	19.4	20.7
COMUNA VANATORI	606	12.9	46.0	41.1

COMUNA VARGATA	477	28.7	44.4	26.8
COMUNA VATAVA	852	77.0	7.0	16.0
COMUNA VETCA	167	44.9	30.5	24.6
COMUNA VIISOARA	323	53.9	16.1	30.0
COMUNA VOIVODENI	503	53.1	22.9	24.1
COMUNA ZAGAR	169	32.0	23.1	45.0
COMUNA ZAU DE CAMPIE	768	48.7	23.3	28.0

În perioada de tranziție, modificările în ceea ce privește populația ocupată a fost semnificativă într-o serie de unități administrative:

- scăderi importante în agricultură au caracterizat comunele Bichiș (-37%), Zagăr, Eremitu, Suplac, Cuci, Răstolița, Ideciu de Jos (scăderi de peste 20%, în intervalul 1992-2002), iar creșteri comunele Cozma, Sânger, Stânceni, Ghindari, Apold, Voivodeni și Livezeni (peste 10%)
- în sectorul secundar, scăderile populației active a afectat în mod evident centrele urbane și mai ales populația navetistă din așezările rurale apropiate; reduceri importante s-au înregistrat în Voivodeni, Cozma, Crăciunești, Târgu Mureș, Livezeni, Sângeorgiu de Pădure, Sântana de Mureș, Fărăgău (peste 15%); în schimb, Ideciu de Jos, Bichiș, Răstolița, Gălești și Eremitu au înregistrat creșteri ale activilor în industrie și construcții (peste 10%)
- activitățile economice din sectorul terțiar au cunoscut cele mai mici reduceri, doar 8 comune înregistrând un astfel de proces (cea mai mare scădere a populației în servicii având loc în Papiu Ilarian, dar valoarea este de -3,4%); în consecință, în marea majoritate a unităților administrative populația activă ocupată în servicii a avut un trend pozitiv, creșteri semnificative caracterizând comunele Zagăr (26.3%), Bichiș, Beica de Jos, Acățari și orașul Târgu Mureș (>20%)

Structura populației după gradul de școlarizare

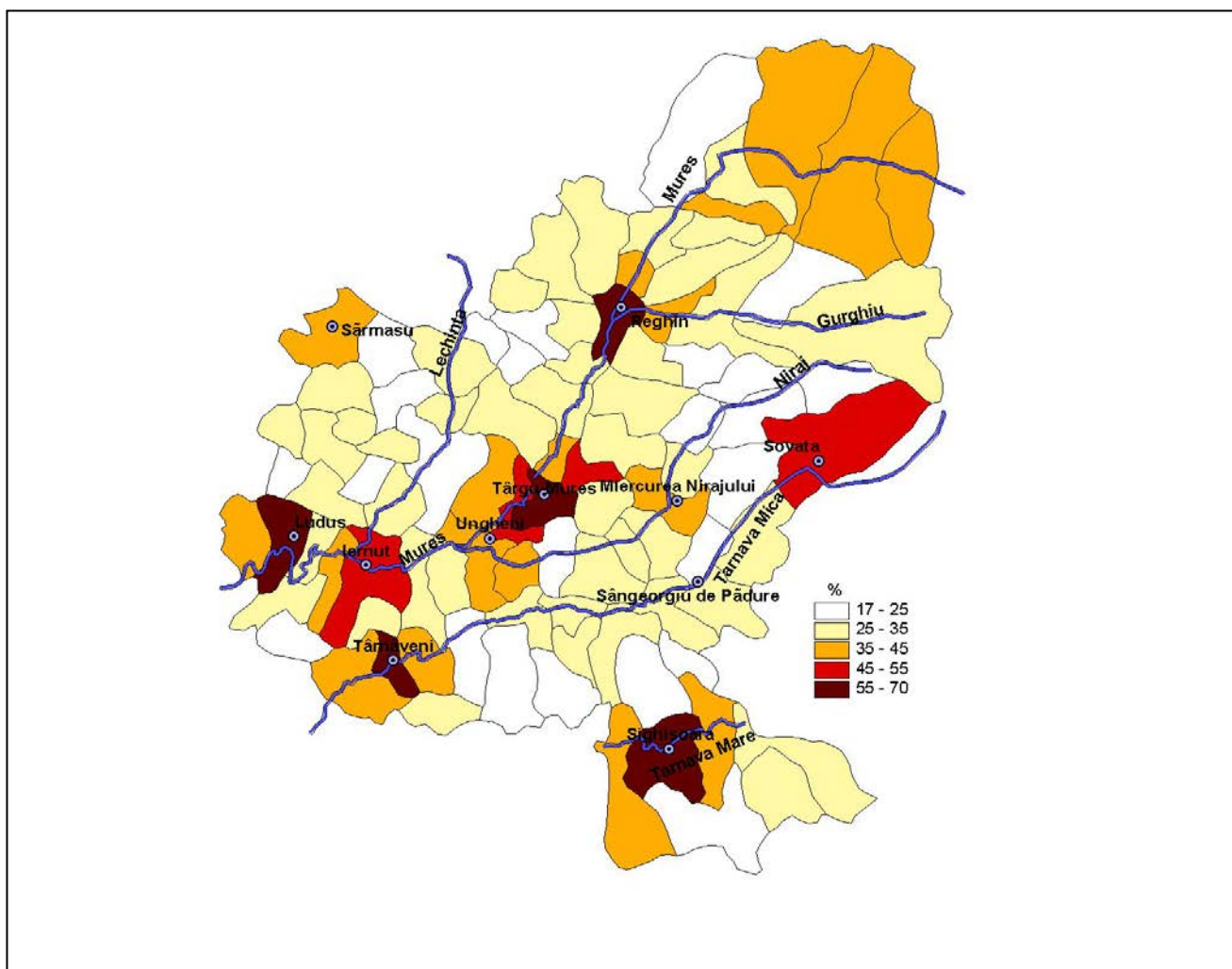
Structura populației județului Mureș după nivelul școlii absolvite relevă o suprapunere calitativă cu prezența dezechilibrelor demografice în teritoriu. Situațiile favorabile sunt caracteristice centrelor urbane și a celor rurale situate pe principalele axe de comunicații, mai ales în cele apropiate de orașele importante ale județului, iar cele mai nefavorabile în Câmpia Transilvaniei și în bazinele văilor Niraj, Gurghiu sau Târnava Mică.

Tabelul 6.11. Populația de peste 10 ani a județului Mureș, după nivelul ultimei școli absolvite

	Total	superior	postliceal	liceal	profesional	gimnazial	primar	fără școală
JUDETUL MURES	518475	5.66	3.14	20.61	18.32	27.45	19.49	5.20
URBAN	257933	9.68	5.09	29.65	19.15	20.46	12.71	3.20
RURAL	260542	1.68	1.20	11.66	17.50	34.37	26.20	7.18

Media județului indică o împărțire aproximativ egală populației între cei cu un nivel mediu și superior de școlarizare și cei cu pregătire elementară (gimnazial și primar). Dacă analizăm acest

indicator pe medii, se constată faptul că discrepanța dintre mediul urban și cel rural este categorică, aproape două treimi din populație (63,6%) orașelor având o pregătire peste nivelul gimnazial iar o aceeași proporție este caracteristică populației rurale cu un nivel inferior de școlarizare. În mediul rural valorile sunt superioare urbanului doar în cazul populației de peste 10 ani a căror ultimă școală absolvită corespunde nivelurilor primar și gimnazial și de asemenea persoanelor fără nici o formă de școlarizare absolvită.

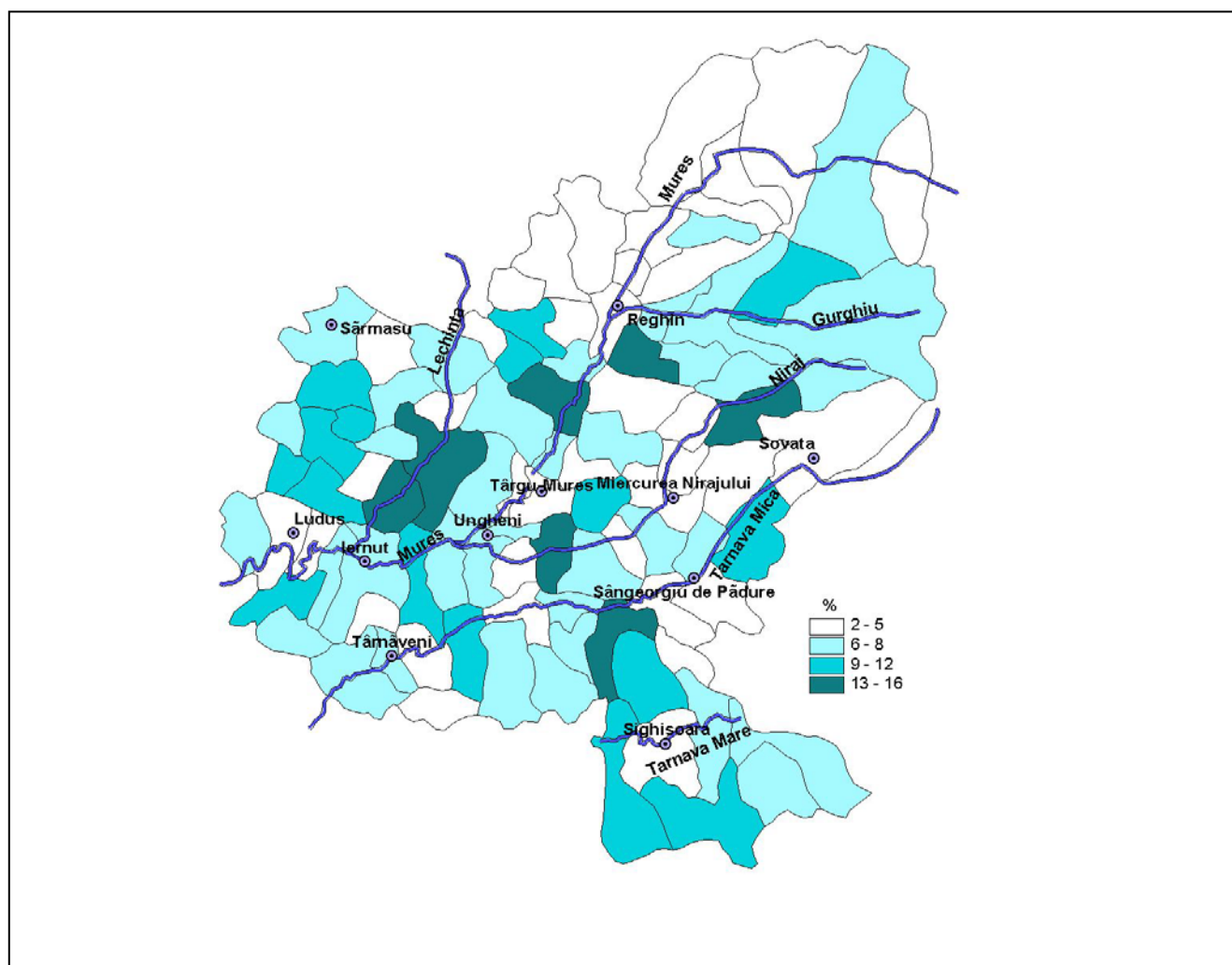
Fig. 6.18. Populația de peste 10 ani, după nivelul de școlarizare

Centrele urbane constituie în mod evident centrele polarizatoare ale nivelurilor superioare de instruire, gradul de școlarizare scăzând pe măsura depărtării de acestea. Se distinge municipiul reședință de județ, atât prin ponderea absolvenților de învățământ superior (aproape 14%) cât și prin cea a absolvenților de licee și școli profesionale. Urmează grupat, municipiile Sighișoara și Reghin (câte 59% absolvenți de școli superioare celei gimnaziale), Luduș și Târnăveni (cu câte 56%) și Sovata și Iernut (49%), celelalte centre urbane nou create prezentând valori apropiate ruralului.

Comunele Fărăgău (17%), Papiu Ilarian, Bichiș, Sânpetru de Câmpie și Bala sunt caracterizate de o populație cu cel mai redus grad de școlarizare peste nivelul gimnazial (sub 21%), iar în comuna Papiu Ilarian absolvenții de învățământ superior reprezintă doar 0,4% (4 persoane)

din populația peste 10 ani. La nivelul așezărilor, 140 de sate nu au nici un absolvent de studii superioare, marea majoritate fiind localități mici, îmbătrânite. Comunele cu cea mai mare pondere a absolvenților de studii profesionale, liceale, postliceale și superioare sunt cele apropiate urbanului mare din județ, care prezintă și alți indicatori demografici pozitivi: Sângeorgiu de Mureș (50%), Sâncraiu de Mureș (49%), Cristești sau Sântana de Mureș, unele dintre ele depășind ponderea înregistrată în alte centre urbane din județ.

Unitățile administrative cu ponderea cea mai ridicată a persoanelor fără nici o școală absolvită caracterizează Câmpia Transilvaniei, mai ales pe Valea Lechinței, Piemontul Gurghiului

Fig. 3.19 Ponderea populației fără nici o școală absolvită în anul 2002

și partea sudică a județului, în comunele apropiate Municipiului Sighișoara. Cele mai ridicate valori ale acestei subpopulații corespund comunelor Band (16%), Bălăușeri, Iclânzul, Eremitu și Petelea (peste 15%). În satele Bujor-Hodaie din Zau de Câmpie, Valea Sapartocului din Albești și Călugăreni din Eremitu, populația fără școală depășește jumătate din totalul locuitorilor

6.3. Dinamica populației

Evoluția numerică a populației

Cunoașterea evoluției numerice a populației constituie un instrument important pentru determinarea tendințelor demografice și este un factor de seamă în elaborarea planurilor de dezvoltare socio-economică.

Evoluția și mărirea populației influențează organizarea spațială a unităților administrativ teritoriale, iar în profil teritorial pot fi surprinse trenduri destul de diferențiate datorită numeroșilor factori externi, care își pun amprenta asupra sistemelor demografice.

Evoluția generală și pe medii a populației județului Mureș

La nivel național, într-o ierarhie a potențialului demografic, județul Mureș, cu o populație ce depășește o jumătate de milion de locuitori (583.210 locuitori la 1 iulie, 2006), se încadrează în categoria județelor mijlocii-mari, ocupând locul 14 în privința populației totale, în timp ce în cadrul Regiunii de dezvoltare – Centru își dispută supremația, din acest punct de vedere, cu județul Brașov, talonându-l îndeaproape, la circa 12.000 locuitori (același moment – 1 iulie, 2006). Potențialul demografic respectiv constituie o premisă semnificativă pentru dezvoltarea socio-economică generală a județului.

Populația totală. O succintă analiză a evoluției populației la nivelul întregului județ Mureș (vezi tabelul 1.4.1), începând cu recensământul populației din 1930, reliefează o creștere evidentă a populației până spre ultimul deceniu al secolului precedent, după care trendul își schimbă sensul, înregistrându-se o tendință de scădere a populației. Creșterea medie anuală, în valori absolute, la nivelul întregului județ, este semnificativă până la recensământul din anul 1977, înregistrându-se un surplus demografic anual de circa 4.000 de locuitori, după care se înregistrează menținerea populației întregului județ la circa 600.000 locuitori.

Pe intervale intercensitare, subliniem creșterea mai moderată pentru perioada 1930-1948 – de circa 2.000 de persoane, însă peste intervalul respectiv se suprapune efectul nefast al celui de al doilea Război Mondial, materializat prin pierderi de vieți omenești, scăderea natalității, precum și o potențare a fenomenului (e)migrațional. Următorul interval intercensitar (1948-1956) este marcat de o triplare a creșterii populației față de momentul precedent, ca apoi, până în anul 1977, județul Mureș să înregistreze anual un spor general de peste 4.000 de locuitori. În ansamblul său, perioada 1977-1992, poate fi considerată ca una aproape stagnantă demografic, înregistrând o creștere de doar circa 300 locuitori anual. Scăderea de la o creștere medie anuală de 4.000 locuitori la 300 este semnalul unei modificări substanțiale a evoluției trendului demografic. Ultimul interval intercensitar, suprapus în bună măsură peste tranziția socio-economică, determinată de trecerea de la un sistem social-politic rigid, totalitar, la unul democratic, pe fondul abrogării legislației

comuniste pro-nataliste și accentuării emigrației externe, confirmă modificarea de trend și înregistrează o diminuare sensibilă a populației, cu aproape 3.000 de locuitori anual.

Ratele medii anuale de creștere / descreștere a populației înregistrează fluctuații într-un interval de aproape două puncte procentuale (1,81%), între un +1,33% pentru intervalul 1948-1956 și un deficit de -0,48% între ultimele două recensăminte.

Perioada de după ultimul recensământ, cel puțin prin prisma datelor statice oficiale, pare să indice o stopare a declinului demografic, deși evidența curentă a bilanțului demografic, pe baza căreia are loc actualizarea populației pentru perioada intercensitară, nu confirmă acest lucru, lăsând impresia existenței unor discordanțe statistice evidente pe acest palier. Fără a intra în detalii, dar pentru a susține cele afirmate, reproducem doar volumul total al populației întregului județ înainte, la și după recensământ: 1 iulie 2001 – 602.311 locuitori, 15 martie 2002 – 580.851 locuitori și 1 iulie 2002 – 588.359 locuitori (?!).

Populația pe medii. La nivelul mediilor de rezidență evoluția numerică a populației este sensibil diferențiată față de ce am putut surprinde la nivelul întregului județ.

Mediul urban este principalul beneficiar al creșterii demografice, urbanul care, cu excepția ultimului interval intercensitar, a înregistrat sporuri dintre cele mai ridicate, îndeosebi în perioada de după război. La prima vedere, luând în calcul valorile absolute, creșterea populației urbane pare să fi avut o evoluție destul de apropiată de cea întregului județ, însă luând ca reper rata medie anuală de creștere (un indicator mult mai semnificativ), surprindem diferențele invocate.

Tabelul 6.12. Creșterea / descreșterea și rata medie anuală a populației, totale și pe medii, pe intervale intercensitare

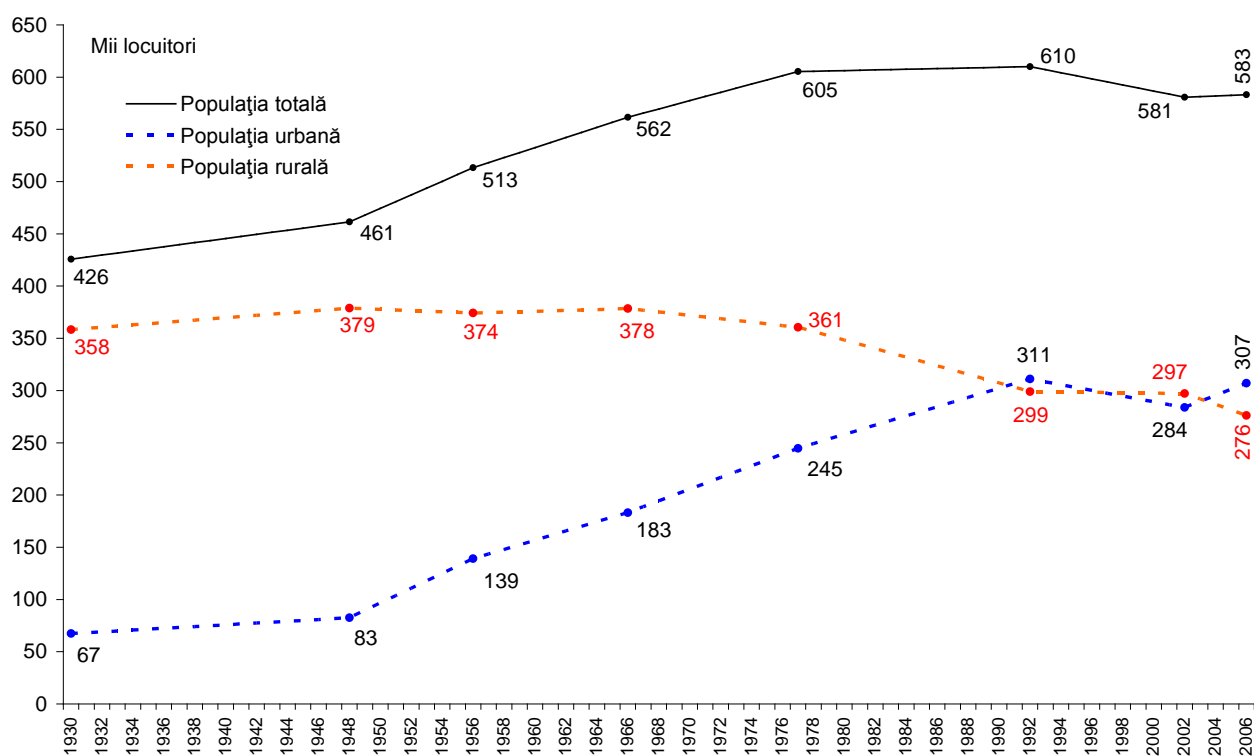
Intervale intercensitare	Total județ		Mediul urban		Mediul rural	
	Creșterea medie anuală	Rata medie anuală de creștere între două recensăminte (%)	Creșterea medie anuală	Rata medie anuală de creștere între două recensăminte (%)	Creșterea medie anuală	Rata medie anuală de creștere între două recensăminte (%)
29 decembrie 1930 – 25 ianuarie 1948	2.090	0,47	885	1,19	1.205	0,33
25 ianuarie 1948 – 21 februarie 1956	6.423	1,33	6.999	6,67	-576	-0,15
21 februarie 1956 – 15 martie 1966	4.804	0,90	4.389	2,78	415	0,11
15 martie 1966 – 5 ianuarie 1977	4.046	0,70	5.692	2,72	-1.646	-0,44
5 ianuarie 1977 – 7 ianuarie 1992	314	0,05	4.417	1,61	-4.104	-1,24
7 ianuarie 1992 – 18 martie 2002	-2.865	-0,48	-2.672	-0,90	-193	-0,06
18 martie 2002 – 1 iulie 2006 ¹	550	0,09	5427	1,85	-4876	-1,69

Perioada 1930-1948, cu o creștere medie anuală deși doar de ordinul sutelor de locuitori, prin prisma ratei medii anuale de creștere este totuși însemnată – 1,2%. Cea mai mare creștere medie anuală se înregistrează în intervalul 1948-1956, situându-se la circa 7.000 de persoane ce conduce la o rată medie 6,67%, față de 1,33% a populației întregului județ. Și următoarele două intervale intercensitare (1956-66 și 1966-77) consemnează rate ridicate de creștere a populației (2,7%), cum de altfel se întâmplă și în perioada 1977-92, însă în comparație cu ratele perioadelor precedente – 1,6% reprezintă o creștere deja destul de atenuată. Primul interval intercensitar post-

decembrist consemnează o diminuare anuală a populației urbane cu peste 2.500 locuitori, însemnând o rată medie anuală negativă de $-0,9\%$. După anul 2002, informațiile statistico-demografice evidențiază o redresare a declinului demografic urban, populația orașelor județului Mureș crescând anual cu peste 5.000 de locuitori, cu o rată anuală destul de ridicată: $1,85\%$.

În legătură cu situația constatată totuși trebuie să facem câteva precizări. În primul rând este de subliniat faptul că în intervalul 2002-2006 populația urbană a județului Mureș a beneficiat de un consistent aport demografic oarecum artificial prin trecerea a patru comune (Miercurea Nirajului, Sângeorgiu de Pădure, Sărmașu și Ungheni) în categoria așezărilor urbane. Astfel, această modificare de statut a condus la creșterea populației urbane cu 26.384 locuitori și, implicit, la diminuarea populației rurale cu aceeași valoare. Așadar, este vorba doar de o creștere aparentă, pentru că în fond dacă nu asistăm la declarare de noi orașe, populația urbană ar fi scăzut în continuare. În structura administrativ-teritorială de la recensământul din 2002, populația urbană s-a diminuat cu peste 3.000 de locuitori (-727 locuitori/an), cu o rată anuală de $-0,26\%$.

Așezările rurale, cu excepția a două intervale intercensitare, primul mai semnificativ – 1930-1948 – când populația satelor județului Mureș crește cu circa 1200 locuitori/an, cu o rată medie anuală de $0,33\%$, și perioada 1956-66 – cu un spor anual de 415 locuitori, înregistrează pierderi de populație ale căror rate medii anuale se situează între $-0,06\%$ (1992-2002) și $-1,24\%$ în intervalul 1977-92, când populația rurală se diminuează cu peste 4.000 locuitori/an. Prin prisma datelor și a calculelor statistico-demografice, scăderea cea mai importantă este surprinsă pentru

Fig. 6.20 Evoluția numerică a populației, totale și pe medii, a județului Mureș, în perioada 1930-2006

perioada recentă (2002-2006), cu aproape 5.000 locuitori anual (-1,69%). Faptul se datorează celor patru orașe noi, care au determinat, așa cum s-a mai amintit, o diminuare mai degrabă arbitrară a populației rurale cu peste 26.000 locuitori.

Este de subliniat faptul că diferențele de evoluție a populației dintre cele două medii au fost uneori mai mul sau mai puțin nuanțate de includerea unor așezări rurale în categoria urbanului; este cazul actualelor orașe Sovata (1950), Luduș (1962) și Iernut (1989) și, evident, ale celor patru recent declarate.

Graficul din fig. 3.20, având la bază informațiile statistico-demografice ale recensămintelor din perioada 1930-2002, completate până în 2006 de cele furnizate de DJS Mureș, obținute pe baza evidenței curente a mișcării naturale și migratorii, reliefează o creștere consistentă a populației urbane până în anul 1992. Est momentul de recensământ când, pentru prima dată, populația urbană a județului o depășește pe cea rurală. Următorul interval intercensitar (1992-2002), pe fondul unei mai accentuate diminuări a populației urbane, conduce la scăderea gradului de urbanizare la sub 50%, pentru ca ulterior anului 2002, urbanul, beneficiind de aportul demografic al celor patru foste comune (Sărmașu, Miercurea Nirajului, Sângeorgiu de Pădure și Ungheni), să încline din nou balanța gradului de urbanizare în favoarea sa, cu 52,6%.

Pentru perioada recentă, respectiv 2002-2006, menționăm că dacă nu s-ar fi recurs la transformarea celor patru comune în orașe, populația rurală ar fi înregistrat un sold anual pozitiv de aproape 1.300 locuitori, respectiv o rată medie anuală de 0,43%, ceea ce înseamnă că populația rurală se situează în continuare pe trend general ascendent.

Evoluția populației în profil teritorial, în perioada recentă (1992-2006)

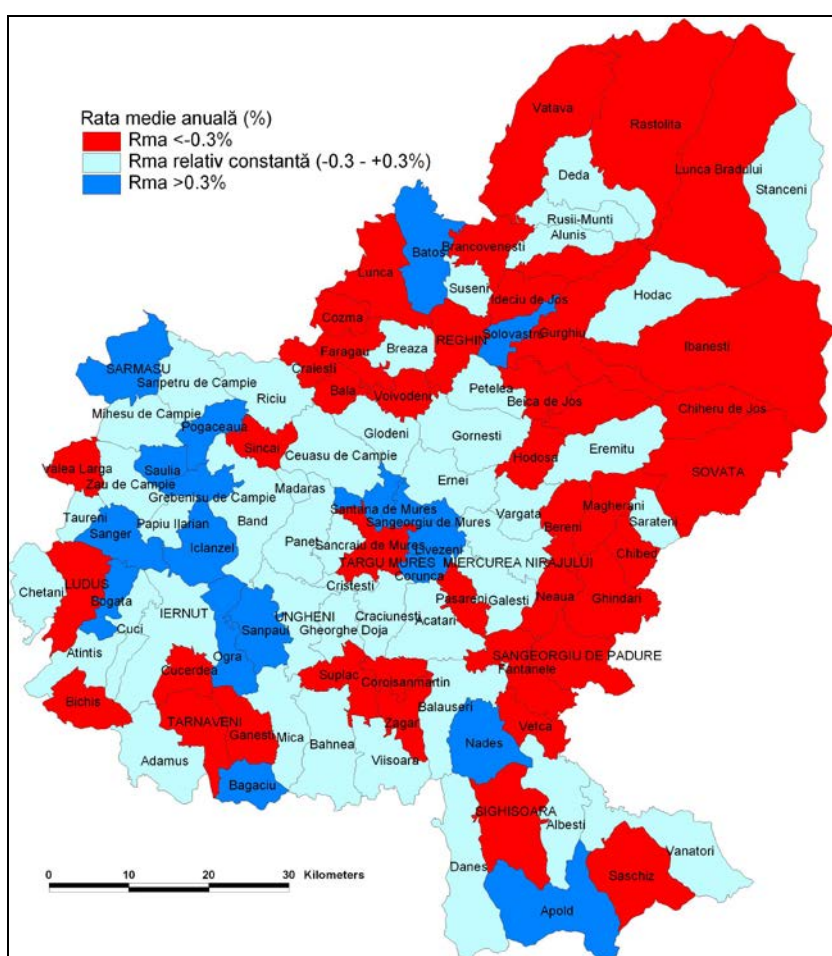
În baza datelor statistice furnizate de către DJS Mureș vom încerca o analiza mai detaliată a evoluției populației pentru perioada de după recensământul din anul 1992 cu scopul de a surprinde tendințele actuale și diferențierile de evoluție în profil teritorial, cu reliefaarea zonelor de creștere / descreștere a populației.

Pentru a surprinde tendințele evoluției demografice ne vom axa pe analiza ratei medii anuale de creștere / descreștere a populației pentru două intervale temporale – primul dintre ele cuprins între ultimele două recensăminte, iar cel de-al doilea – pentru a surprinde trendul actual – între recensământul din anul 2002 și populația anului 2006, la 1 iulie (după DJS Mureș).

La nivelul întregii populații a județului Mureș, aceste două intervale temporare sunt caracterizate prin trenduri, în aparență, contradictorii – rată negativă de -0,48% pentru intervalul intercensitar și ușor pozitivă (0,09%) pentru ultimii patru ani supuși analizei. În baza ratei înregistrate în intervalul intercensitar, populația județului Mureș s-ar fi redus la jumătate din efectivul său într-o perioadă de peste 140 ani, în schimb valoarea pozitivă înregistrată în ultimii

patru ani ar determina o creștere a populației, însă nu foarte însemnata, din moment ce dacă Mureșul și-ar păstra rata respectivă, pentru dublarea populației ar fi avut nevoie de peste 700 ani. Evident, că perioadele acestea lungi de dublare sau înjumătățire a populației nu au o relevanță semnificativă pentru următoarele decenii, însă calculele respective sunt în măsură să reliefeze conturarea unui prag demografic, însoțit de modificarea trendului, dintr-unul negativ într-unul pozitiv. Tocmai apariția unor asemenea praguri conduce la obținerea unor proiecții demografice adesea discutabile.

Pentru intervalul intercensitar, surprindem două aspecte importante – scăderea semnificativă a populației urbane, cu o rată de $-0,9\%$, și menținerea la un nivel constant (creștere zero), în jurul a 300.000 locuitori, a populației rurale.

Fig. 6.21. Creșteri / descreșteri ale populației județului în intervalul intercensitar 1992-2002

La nivelul unităților administrativ teritoriale urbane pot fi semnalate evoluții demografice diferențiate între municipiile și orașele județului, dar elementul comun al tuturor așezărilor urbane este dat de înregistrarea unei rate medii anuale negative, fapt ce evidențiază scăderea populației în toate orașele județului.

Cele mai semnificative diminuări demografice sunt înregistrate în cadrul *municipiilor*, valorile indicelui în cauză încadrându-se într-un ecart cuprins între $-0,81\%$ (municipiul Reghin) și $-1,32\%$ (municipiul Târnăveni). Târgu Mureș-ul, municipiul reședință de județ, cu o rată medie anuală negativă de $-0,9\%$, ajunge să piardă peste 14.000 locuitori într-un deceniu. Descreșteri semnificative le cunoaște Sighișoara, cu o rată de $-1,1\%$.

În cadrul orașelor, populația deși se diminuează, fenomenul este mai puțin intens în comparație cu situația întâlnită în cadrul municipiilor. Populația Ludușului scade cu o rată de $-0,7\%$, iar cea a orașului Iernut doar cu $-0,2\%$, în timp ce orașul Sovata se încadrează între aceste valori ($-0,49\%$).

Ar mai fi de semnalat faptul că, în majoritatea cazurilor, spațiul rural aflat în contiguitatea așezărilor urbane fie înregistrează creșteri ale populației, fie se situează în jurul unei creșteri *zero*. O asemenea situație este valabilă pentru municipiile Târgu Mureș și Sighișoara și pentru orașul Luduș, în timp ce în cazul celorlalte orașe mai apar și unele excepții, înregistrându-se în anumite comune și descreșteri de populație.

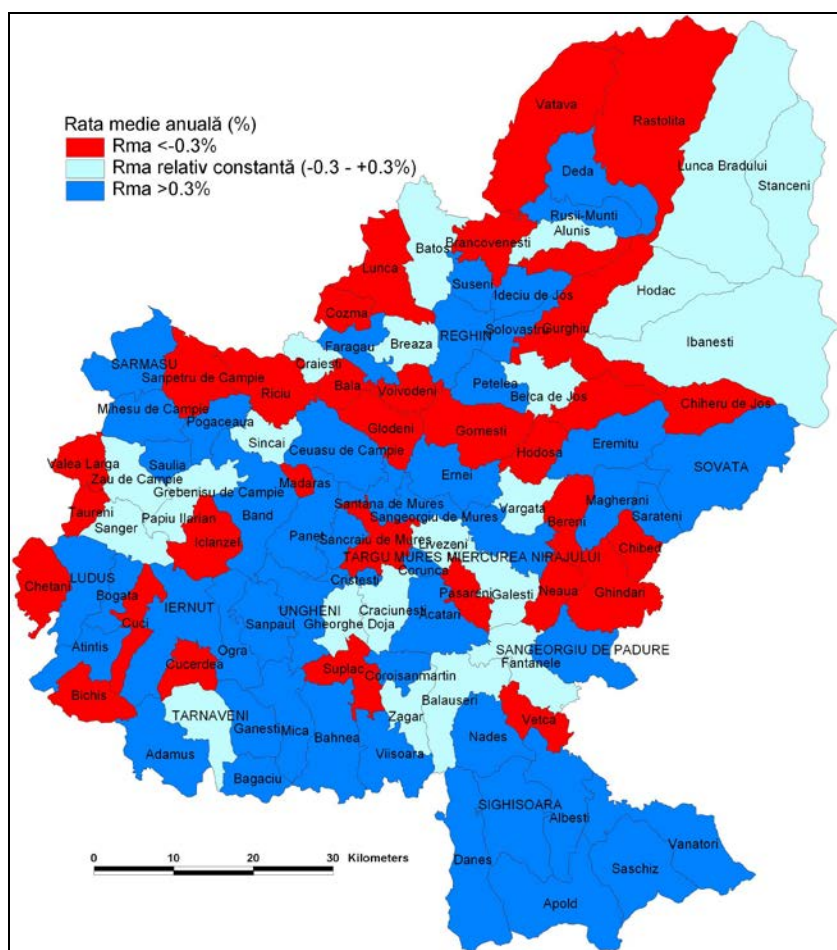
Orașele recente ale județului Mureș (incluse în categoria urbanului după recensământul din 2002), la vremea respectivă – așezări rurale, chiar dacă în majoritatea cazurilor au înregistrat descreșteri de populație, acestea au fost mai puțin semnificative, cu rate medii anuale de $-0,07\%$ – Miercurea Nirajului și $-0,08\%$ – Ungheni. O descreștere ceva mai accentuată am surprins-o în cazul actualului oraș Sângeorgiu de Pădure ($-0,39\%$), în timp ce Sărmașul, singurul din această categorie, a crescut sub aspect demografic cu o rată medie anuală de $0,38\%$.

La nivelul *așezărilor rurale*, ca și caracteristici generale, ar fi de reținut pe de o parte creșterile sau menținerea la niveluri aproximativ constante ale populației comunelor din Câmpia Transilvaniei (Sărmașului), exceptând o serie de comune situate în compartimentul nord-estic al unității, și a Podișului Târnavelor (Dealurile Târnavei Mici și ale celei Mari și a culoarelor de vale aferente), iar pe de altă parte – descreșterile mai semnificative înregistrate în spațiul premontan (al Subcarpaților Transilvaniei, compartimentul Dealurilor Sângeorgiu de Pădure – Sovata) și cel montan al Călimanilor și Gurghiului (Defileul Mureșului).

Din cele 91 comune (în structura administrativ teritorială actuală), 60% dintre ele au înregistrat pierderi de populație. Cele mai însemnate pierderi, cu o rată medie anuală ce se situează sub -1% , surprindem în cazul unor comune situate în nord-estul Câmpiei Transilvaniei (Băla - $-1,85\%$, Cozma - $-1,6\%$, Crăiești - $-1,12\%$), în arealul Dealurilor Târnavei Mici – Nirajului (recent înființata comună Măgherani - $-1,33\%$, Cucerdea - $-1,3\%$, Gănești - $-1,42\%$, Hodoșa - $-1,19\%$), al Dealurilor Târnavei Mari (Vețca - $-1,17\%$) sau în cel Carpato-Subcarpatic (Chiheru de Jos - $-1,21\%$, Lunca Bradului - $-1,2\%$, Vătava - $-1,01\%$).

Creșteri mai semnificative ale populației comunelor județului Mureș le surprindem îndeosebi în cazul celor situate în proximitatea așezărilor urbane. În primul rând sunt de reținut cele situate în vecinătatea municipiului reședință de județ (recenta comună Corunca - $0,78\%$ sau cea din care s-a desprins precedentă – Livezeni - $0,8\%$, apoi Sântana de Mureș, cu cea mai ridicată rată - $1,69\%$, și chiar Sângeorgiu de Mureș - $0,58\%$), din vecinătatea Sighișoarei (Apold - $0,95\%$ și Nadeș - $0,71\%$), a Târnaveniului (Băgaciu - $1,16\%$), a Ludușului (Sânger - $0,86\%$) sau comunele din culoarul Mureșului, dintre Iernut și recentul oraș – Ungheni (Ogra - $0,56\%$ și Sânpaul - $0,82\%$). Pentru Câmpia Transilvaniei, unde am semnalat creșteri mai importante ale populației rurale, putem exemplifica valoarea ridicată a ratei înregistrate pentru Grebenișu de Câmpie - $1,19\%$.

Am încercat să vedem în ce măsură descreșterile de populație ar putea fi corelate cu

Fig. 6.22. Creșteri / descreșteri ale populației județului în perioada 2002-2006

structura etnică a comunelor respective, având în vedere faptul că populația rurală a județului Mureș este compusă din aproape 50% români, circa 40% maghiari și aproape 10% – rromi. În urma analizei efectuate, putem avansa ideea că nu există o corelație directă legată de acest aspect; scăderi de populație se înregistrează atât în comune cu majoritate românească, cât și în cele cu majoritate maghiară, în proporții corespunzătoare ponderii numărului comunelor cu majoritate românească sau maghiară. Astfel, din cele 86 de comune (după structura administrativ teritorială a

ultimului interval intercensitar), în 54% dintre comune majoritară era populația românească, iar în 30% dintre ele – cea maghiară, iar în restul de 16% înregistrându-se majorități relative. Descreșteri de populație am identificat în 53 de comune – 28 dintre ele fiind românești (53%), iar 19 – maghiare (36%).

Creșteri de populație surprindem în 33 de comune, 19 dintre ele românești și doar 7 maghiare. În celelalte 7 comune, niciunul dintre cele două grupuri etnice nu deține majoritate absolută. Se poate constata de această dată predominanța comunelor românești, fapt care ne-ar putea îndreptăți să intuim posibilitatea decelării unui spor demografic general ușor mai favorabil populației românești.

Tendențele actuale ale evoluției populației (perioada 2002-2006). Pentru acești ultimi ani cuprinși în analiză, surprindem o mărire semnificativă a numărului unităților administrativ teritoriale, atât urbane cât și rurale, în care populația înregistrează valori pozitive ale ratei medii anuale.

Mediul urban. Dacă în perioada intercensitară toate orașele înregistrau valori negative ale ratei medii anuale, actualmente tendința de diminuare a populației se mai menține doar în cazul

municipiului Târgu Mureș, însă cu o rată medie anuală mult mai redusă (0,56% față de 0,90%). Populația municipiului Târnăveni se menține relativ constantă (0,17%), în timp ce restul așezărilor urbane cunosc o revigorare demografică însemnată, populația lor crescând cu rate medii anuale cuprinse într-un ecart destul de larg (0,33% – municipiul Sighișoara și 1,77% – recentul oraș Miercurea Nirajului). Rate de creștere ceva mai reduse le înregistrează orașele mai vechi (Sovata - 0,35%, Iernut – 0,37%, Luduș – 0,42%), cu excepția municipiului Reghin (0,53%), în timp ce valori mai ridicate sunt consemnate în orașele recent înființate (Sărmașu – 0,44%, Sângeorgiu de Pădure – 0,51% și Ungheni – 1,05%).

Ca și în perioada precedentă (1992-2002), ruralul, cu puține excepții, situat în imediata vecinătate a așezărilor urbane înregistrează creșteri ale populației, de regulă cu rate medii anuale superioare orașelor în proximitatea cărora se află.

Populația *așezărilor rurale*, luată în ansamblu, se situează pe un trend ascendent, crescând cu o rată medie anuală de 0,43%. Arealele cele mai compacte cu creșteri de populației le întâlnim în partea sudică a județului (Dealurile Târnavei Mari) și în culoarul Mureșului până în amonte de Târgu Mureș, apoi în nord-estul Câmpiei Transilvaniei, în arealul Carpato-Subcarpatic (spațiul premontan Călimani – Gurghiu este ceva mai complex, întâlnindu-se așezări rurale atât cu creșteri cât și descreșteri ale populației), precum și în majoritatea comunelor din Culoarul și Dealurile Târnavei Mici.

De data aceasta, din cele 91 de comune, în 47 dintre ele (51,6%) se înregistrează creșteri de populație, în timp ce în 44 populația se situează pe un trend descendent. În aparență pare să existe un anumit echilibru din acest punct de vedere, însă ratele de creștere sunt superioare celor de diminuare, iar populația însumată a comunelor cu rate pozitive este mult mai ridicată (circa 60%), element care ne abilitază să concluzionăm că, în general, populația crește în comunele mari, din punct de vedere demografic, și înregistrează descreșteri în cele mici.

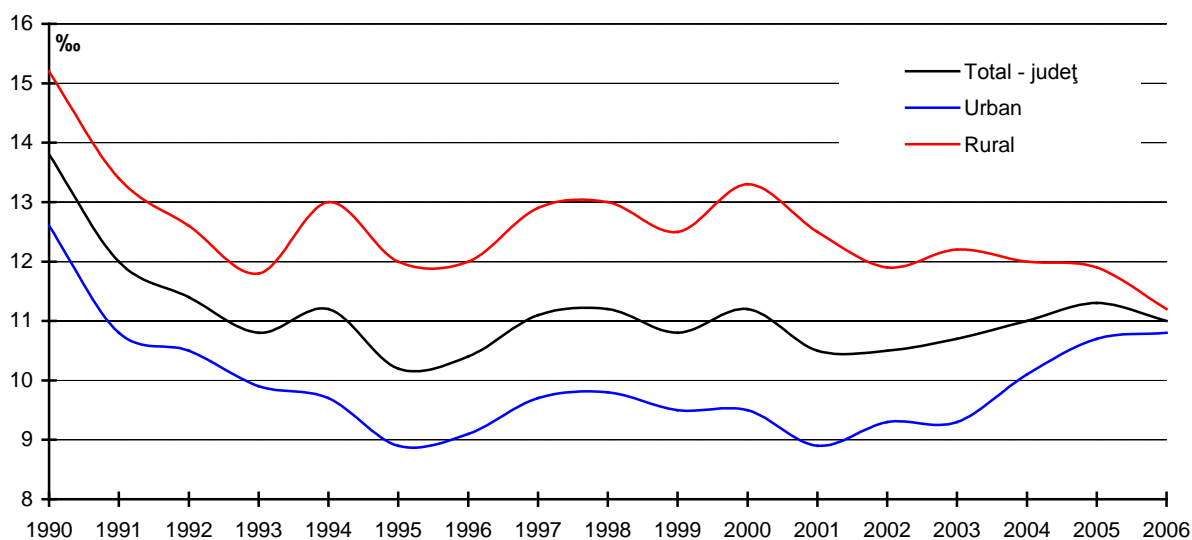
Mișcarea naturală a populației

Elementele definitorii ale mișcării naturale sunt reprezentate de nașterile (intrările demografice naturale în sistem) și decesele (ieșirile din sistem). Intensitatea intrărilor și ieșirilor pe cale naturală într-un sistem demografic este exprimată prin natalitate (rata natalității), respectiv mortalitate (rata mortalității). Natalitatea se exprimă pe baza raportului dintre numărul total al nașterilor (născuții vii) dintr-o anumită perioadă de timp (de regula – un an) și numărul mediu al populației din perioada respectivă. În mod omonim se recurge la evaluarea mortalității. În baza componentelor menționate se determină bilanțul demografic natural (sporul natural).

Analiza mișcării naturale vizează perioada 1990-2006 și are la bază informațiile statistico-demografice furnizate de către DJS Mureș.

Natalitatea. O privire de ansamblu asupra evoluției natalității la nivelul județului Mureș evidențiază câteva particularități ce pot fi sintetizate pe trei secvențe temporale. Un prim interval temporal specific ar corespunde perioadei 1990-1995, perioadă în care natalitatea scade atât în mediul rural cât și în cel urban; pare să fie efectul abrogării legislației cu privire la controlul nașterilor, însă dat fiind faptul că această scădere se menține până spre anul 1995 nu este exclus ca și condițiile social-economice, mai puțin adecvate, ale primei faze a tranziției de la o economie centralizată la una de piață, să-și fi lăsat amprenta.

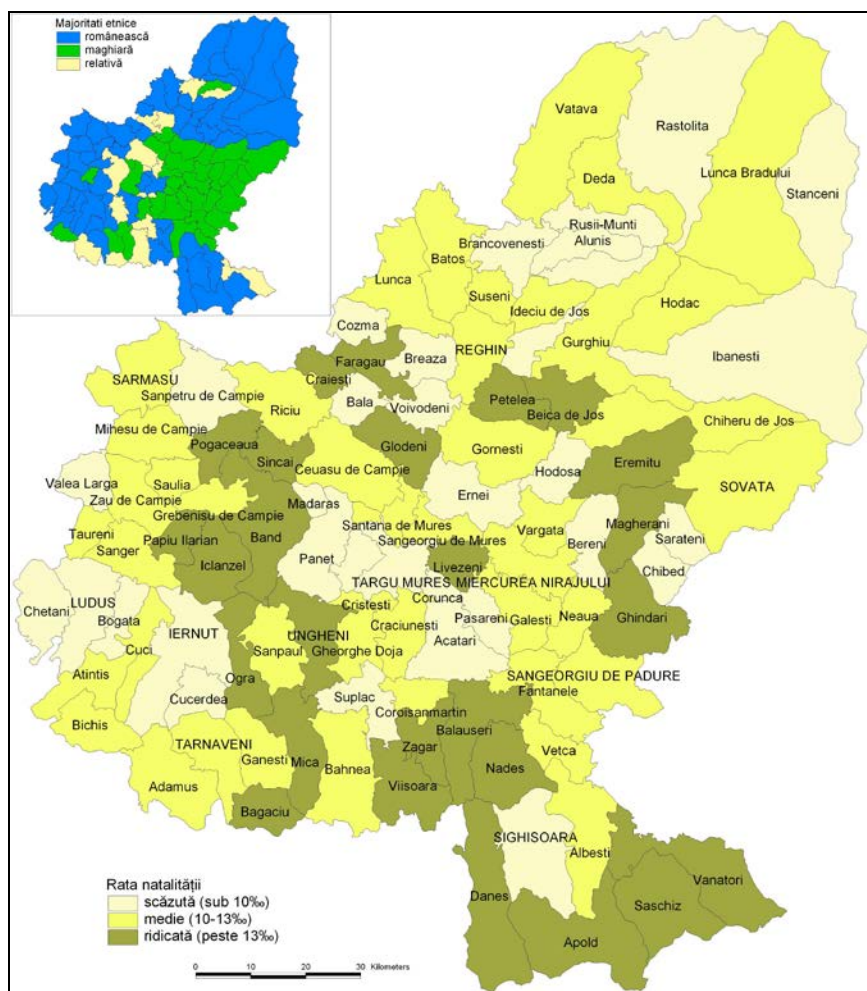
Următorul interval ar corespunde perioadei 1995-2002, este o perioadă, am putea-o numi, fluctuantă, fiind identificate când creșteri, când descreșteri ale ratei natalității în ambele medii de rezidență, iar în ultimii ani (2002-2006) surprindem tendințe divergente – de creștere a natalității în urban și de reducerea ei în rural. Pe de altă parte, luând ca reper valorile din anul 2002, am putea avansa ideea că ratele natalității rurale și urbane converg spre o valoare medie, apropiată mediei

Fig. 6.23. Evoluția natalității județului Mureș, în perioada 1990-2006 (Sursa datelor: DJS Mureș)

județului. Dacă în perioada 1995-2002 natalitatea rurală depășea cu peste 3‰ natalitatea urbană, actualmente (2006) acest ecart s-a redus la mai puțin de 0,5‰. În 2006, în rural se înregistrează o natalitate de 10,8‰, iar în rural 11,2‰, în timp ce media județului se încadrează între cele două valori – 11‰ (fig. 3.23). Ceea ce am surprins ca tendință pentru județul Mureș este în concordanță cu situația de la nivel național, unde, de asemenea, diferențele dintre natalitatea rurală și cea urbană s-au redus foarte mult, ajungând ca în 2005 aceasta să fie de 9,9‰ în orașe și 10,6‰ la sate, în timp ce media națională era de 10,2‰.

Mai subliniem faptul că în toată această perioadă natalitatea din mediul rural a înregistrat valori superioare natalității urbane. O asemenea formă de manifestare a fost specifică și pentru natalitatea de la nivelul întregii țări.

Fig. 6.24. Rata medie a natalității în județul Mureș, în perioada 2003-

În profil teritorial (fig. 6.24.), ca medie pentru perioada 2003-2006, surprindem o ușoară diferențiere între partea nord-estică, respectiv cea central-sudică a județului. Partea central-sudică, suprapusă în bună măsură peste Podișul Târnavelor, dar și fragmentar peste părți ale Câmpiei Transilvaniei, înregistrează valori ceva mai ridicate ale natalității, de multe ori peste medie, în timp ce în partea nord-estică a județului, suprapusă în mare măsură peste arealul Carpat-Subcarpatic, înregistrează valori ceva mai reduse ale

natalității, de regulă, în jurul mediei sau mai coborâte.

Așezările urbane, în general, se încadrează în ecartul median ori în cel inferior (Târgu Mureș – 9,6‰, Luduș – 9,4‰, Iernut – 9,2‰). Face excepție orașul recentul oraș Ungheni, cu o natalitate ceva mi ridicată – 13,7%.

Așezările rurale cunosc o manifestare a natalității desfășurată pe un ecart mult mai amplu, între 5 și 20‰. Valori ridicate se înregistrează pe areale mai compacte în Dealurile Târnavei Mari (Vișoara – 20,5‰, singura ce trece de pragul de 20‰; Apold – 15,4‰; Daneș – 15,1‰; Nadeș – 16,7‰, Saschiz – 15,7‰, Vânători – 17,5‰), apoi într-o serie de comune din Dealurile Târnavei Mici și ale Nirajului (Ghindari – 18,5‰, Livezeni – 18,4‰, Măgherani – 17,7‰, Mica – 15,5‰), din Câmpia Transilvaniei (Fărăgău – 19,5‰, Band – 18‰, Pogăceaua – 17,6‰, Papiu Ilarian – 15,4‰) sau din Culoarul Mureșului (Petelea – 16‰ și Ogra – 15,5‰).

În categoria comunelor cu rate reduse ale natalității se înscriu comunele recent înființate, în legătură cu care avem anumite rezerve cu privire la fidelitatea informațiilor statistico-demografice, toate înregistrând cele mai reduse valori din întregul județ (?!). În afara celor menționate, ar fi de reținut natalități reduse în Câmpia Transilvaniei (Băla – 7,4‰, Breaza – 8,7%, Sânpetru de Câmpie

– 8,4‰ sau Valea Largă – 8,8‰), în arealul Carpato-Subcarpatic (Brâncovenești – 8,7‰, Răstolița – 7,6‰), în Culoarul Mureșului (Sâncraiu de Mureș – 7,9‰, Bogata – 8,9‰ sau Voivodeni – 9‰) ori în Dealurile Nirajului și Târnavei Mici (Cucerdea – 4,1‰, printre cele mai reduse; Păsăreni – 8,7‰ sau Suplac – 8,9‰).

Și pentru această componentă demografică am încercat o corelare a valorilor natalității cu structura etnică a unităților administrativ teritoriale, însă nici în acest caz nu putem afirma că ar exista o interdependență reciprocă între cele două elemente luate în calcul. Totuși, pe alocuri, am putut constata că surprindem valori mai ridicate ale natalității în acele comune în care pe lângă populația românească sau maghiară, mai este prezentă și populația rromă, dar nici această aserțiune nu o putem absolutiza, deoarece am identificat și cazuri care cu o structură etnică aproximativ asemănătoare generează valori reduse ale natalității.

Mortalitatea. Pentru această componentă demografică considerăm că putem invoca un singur moment prag, și anume anul 1996. Până în acest moment surprindem un trend general ascendent al mortalității atât în rural, cât și în urban. Dacă rata mortalității urbane se situează în jurul unor valori rezonabile, mortalitatea din mediul rural ajunge la niște niveluri destul de ridicate. De pildă, în 1996 s-a ajuns la o mortalitate rurală de 17,1‰. În urban, valoarea maximă este atinsă un an mai târziu – 10,2‰.

Cauzele acestei evoluții ascendente a mortalității se leagă în primul rând de deteriorarea calității vieții din primii ani de după momentul 1989. Apoi, pe fondul unei emigrări substanțiale a populației din mediul rural în cel urban, satul a ajuns într-o fază de îmbătrânire demografică care, și ea, a contribuit la creșterea ratei mortalității. Aici apare însă un mic paradox – pentru mortalitate ridicată se invocă populația îmbătrânită, ceea ce ar însemna un volum mai redus al populației feminine de vârstă fertilă, însă natalitatea mai ridicată am surprins-o tot în rural. În aceste condiții putem deduce că mărimea demografică a unei familii din rural este mai ridicată decât cea a uneia din urban sau altfel spus o femeie din rural dă naștere mai multor copii în comparație cu una din urban.

Ar mai fi de luat în calcul faptul că în această perioadă natalitatea este în scădere, ceea ce înseamnă raportare la un volum mai redus al populației, însă acest element considerăm că nu a avut implicații semnificative.

Ulterior anului 1996, mortalitatea în județul Mureș se înscrie într-o tendință ușor descendentă, însoțită de stabilizare la nivelul a 15‰ (încă o valoare destul de ridicată) în rural și la circa 10‰, ușor peste, în cel urban. Fluctuațiile din anii 2000-2002 înclinăm să credem că ar putea fi ușor artificiale datorită unor posibile inadvertențe care pot apărea spre sfârșitul perioadei intercensitare în privința evaluării volumului populației pe baza evidenței curente a mișcării naturale și migratorii a acesteia.

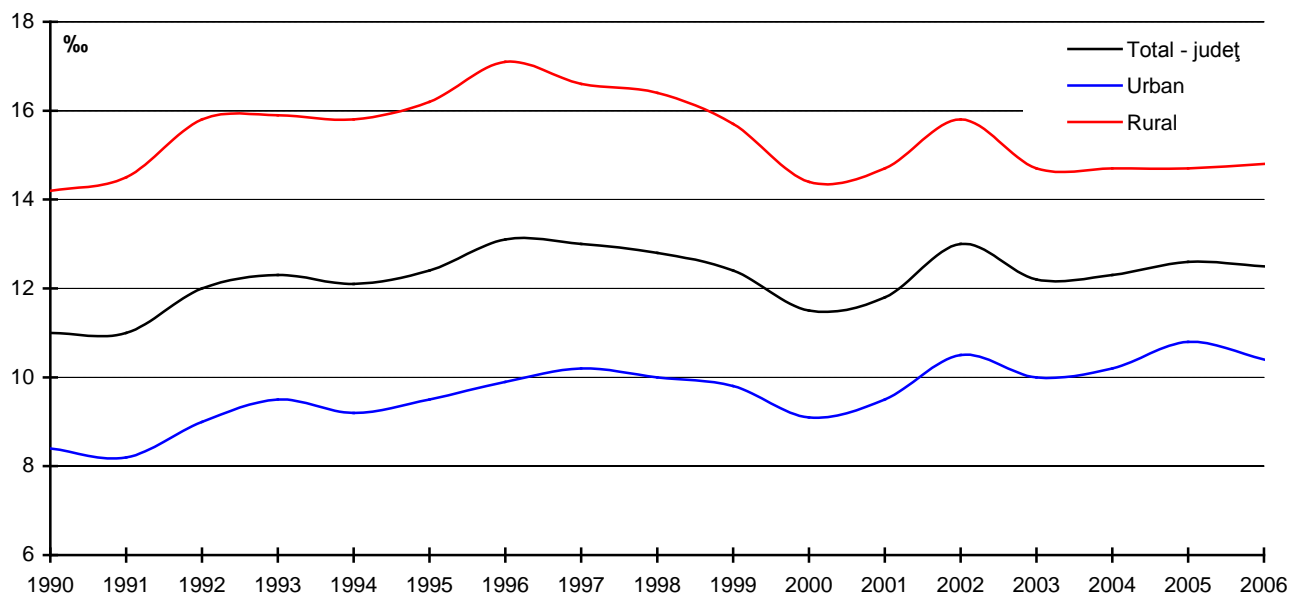

Fig. 6.25. Evoluția mortalității județului Mureș, în perioada 1990-2006 (Sursa datelor: DJS Mureș)

Mortalitatea în profil teritorial. În mediul urban distingem două situații diferite – pe de o parte se situează orașele mai mari ale județului, cu valori ale mortalității apropiate sau mai reduse față de medie, iar pe de altă parte – orașele mai mici și îndeosebi cele recent înființate. Nota

discordantă de la cele menționate este dată de municipiul Târnăveni care înregistrează o medie ceva mai ridicată – 12,2%. În categoria orașelor cu valori situate sub media urbană a mortalității se înscriu: Târgu Mureș – 9,7%, Reghin – 9,4%, Luduș – 10% și Sighișoara 10,2%.

Celelalte orașe, cu valori mai ridicate ale mortalității, depășesc cu 1-3‰ media urbanului. În acestea din urmă, prin modul de manifestare, mortalitatea este mai apropiată de cea înregistrată mediul rural.

La nivelul ruralului putem identifica mai multe

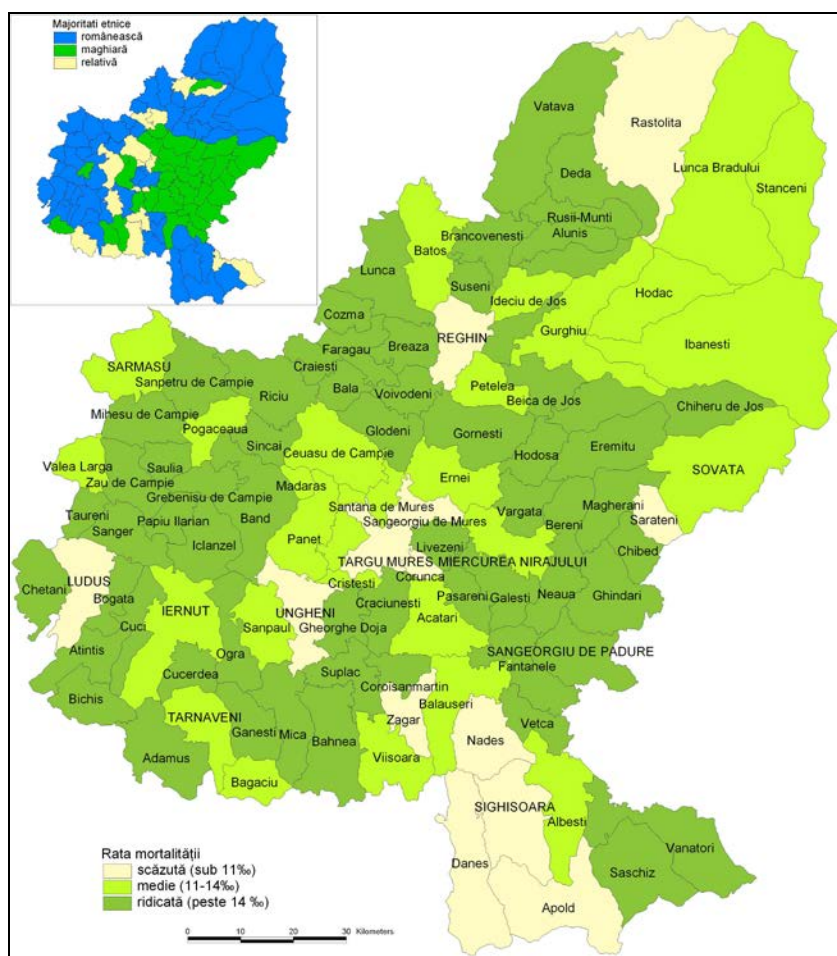

Fig. 6.26. Rata medie a mortalității în județul Mureș, în perioada 2003-2006

areale cu niveluri diferențiate ale mortalității. Un prim areal se suprapune peste partea sudică a județului, cu valori reduse ale mortalității, apoi Podișul Târnavelor, cu valori mai ridicate, de cele mai multe ori multe ori peste media ruralului; Culoarul Mureșului, cu valori medii ale mortalității; partea nordică – nord-estică a Câmpiei Transilvaniei și Dealurile Reghinului – cu valori mai ridicate. Arealul Carpato-Subcarpatic se încadrează în ecartul valorilor medii.

Valori extrem de ridicate, peste 20‰, conturându-se drept un areal critic din această perspectivă, apar în Dealurile Nirajului și Târnavei Mici (Bichiș – 23,2‰, Coroisânmărtin – 20,4‰, Ghindari – 20,4‰, Hodoșa – 21,3‰, Măgherani – 25,0‰, Păsăreni – 20,6‰, Suplac – 20,4‰). Alte câteva situații identice apar izolat în Câmpia Transilvaniei (Băla – 23,3‰ și Cozma – 26,5‰), Dealurile Târnavei Mari (Vețca – 25,6‰) sau în zona Carpato-Subcarpatică (Chiheru de Jos – 22,1‰).

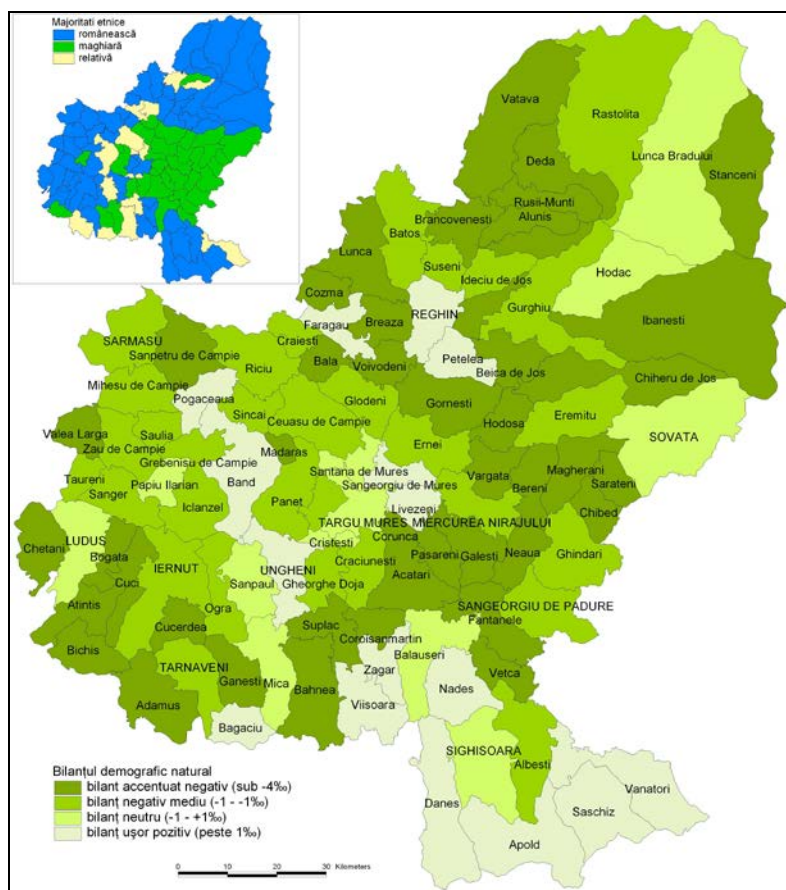
Cele mai reduse valori ale mortalității le întâlnim în arealul sudic al Dealurilor Târnavei Mari (Zagăr – 7,6‰, Nadeș – 10,6‰, Daneș – 10,7‰, Apold – 7,4‰), sau în împrejurimile municipiului Târgu Mureș (Sângeorgiu de Mureș – 9,4‰ și Corunca – 10,9‰).

Bilanțul demografic natural (sporul natural). Pentru același interval 1990-2006 am urmărit evoluția generală a bilanțului demografic natural atât pentru toată populația județului, cât și la nivelul mediilor de rezidență (fig. 3.27). După cum se poate constata, și în acest caz poate fi surprins un moment – prag corespondent anului 1996. Pe fondul scăderii evidente a natalității și a trendului ascendent al mortalității, bilanțul demografic natural se înscrie pe o tendință generală descendentă. Deja în anul 1992 bilanțul întregului județ devine negativ. Practic, după acest moment nu se mai poate discuta despre spor natural, atâta timp cât „sporul” se transformă în „deficit”.

În primul an de analiză (1990), bilanțul natural se prezenta încă pozitiv pentru ambele medii de rezidență. Acesta devine negativ prima dată în rural, chiar în următorul an, iar urbanul înregistrează același fenomen patru ani mai târziu, începând cu anul 1995. Într-un interval de 6 ani, bilanțul ruralului se diminuează cu 6‰, iar cel al urbanului cu 5‰.

După anul 1996, asistăm la o stabilizare a bilanțului demografic natural, în jurul valorii 0‰ în mediul urban, iar în rural fenomenul se situează la circa -3‰. Mai sunt evidențiate ușoare fluctuații în jurul anilor 2000-2002, dar acestea apar ca efect al evoluției mortalității despre care s-a menționat. După cum am putut vedea, ruralul, deși deține valori mai ridicate ale natalității în comparație cu urbanul, înregistrează un bilanț demografic natural negativ tocmai datorită nivelului mult mai ridicat al mortalității.

Fig. 6.27. Bilanțul demografic natural mediu în județul Mureș, în perioada 2003-2006

Prin prisma bilanțului demografic natural, ca medie pentru perioada 2003-2006, *așezările urbane* ale județului Mureș se încadrează într-un ecart de circa 5‰, cu o distribuție echilibrată a orașelor în jurul unui bilanț neutru (creștere 0 – zero). În categoria așezărilor urbane cu bilanț pozitiv surprindem doar trei orașe (Sovata – 0,5‰, Reghin – 1,9‰ și Ungheni – 2,9‰). Valori ușor negative, apropiate de zero, le întâlnim în municipiile Târgu Mureș și Sighișoara, ambele cu – 0,1‰, în orașul Luduș – –0,6‰, iar în celelalte orașe valorile scad sub –1‰ mergând până la –3,6‰, în Sângeorgiu de Pădure.

La nivelul *așezărilor rurale*, identificăm un areal mai compact cu valori pozitive în partea sudică a județului, din împrejurimile Sighișoarei, unde am și identificat cele mai reduse valori ale mortalității. Așezările de pe valea Târnavei Mici, Nirajulului și unele dintre ele din arealul Carpato-Subcarpat – înregistrează bilanțuri negative. Așezările rurale din vecinătatea urbanului, de regulă se încadrează în categoria bilanțurilor neutre sau ușor pozitive.

Sintetizând mișcarea naturală a populației, reținem că per ansamblul județului valorile bilanțului demografic natural se mențin negative de mai bine de un deceniu și jumătate. De un deceniu valorile s-au stabilizat în jurul unei medii de –1,5‰; în mediul urban trendul evoluează spre valori ușor pozitive, dar apropiate de zero; iar ruralul, începând chiar cu primii ani ai deceniului trecut înregistrează constant valori negative, în jurul unei medii de circa –3‰. În anul 2006, doar în 15% din comunele județului nu se înregistrau valori negative, o mare parte dintre acestea fiind situate în proximitatea așezărilor urbane.

Mobilitatea teritorială a populației

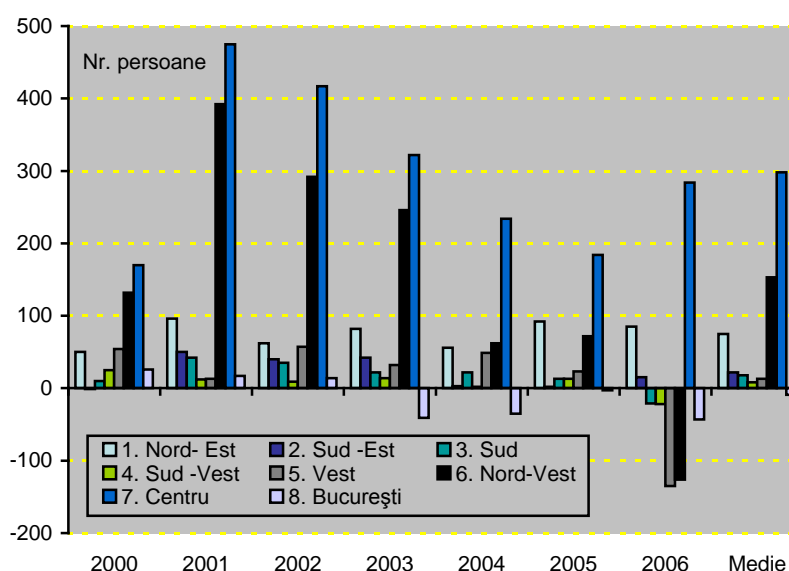
În sens restrâns, prin mobilitate teritorială se înțelege deplasarea populației dintr-o localitate în alta, însoțită de schimbarea statutului rezidențial (domiciliul stabil). Orice persoană care înregistrează evenimentul „migrație” apare într-o dublă ipostază: emigrant pentru localitatea de unde pleacă și imigrant pentru localitatea unde își stabilește noul domiciliu.

Mișcarea migratorie a populației nu are un caracter întâmplător. Ea este determinată, mai mult decât alte fenomene demografice, în primul rând de factori de natură economică și în mai mică măsură de factori socio-culturali sau politici.

Mobilitatea spațială influențează structura populației pe vârste și sexe ca și evoluția unor fenomene demografice, îndeosebi a natalității și mortalității. Însă și factorii demografici influențează la rândul lor mișcarea migratorie. De asemenea, fenomenele migrației pot determina modificări în structura populației active și a nivelului de instruire a acesteia.

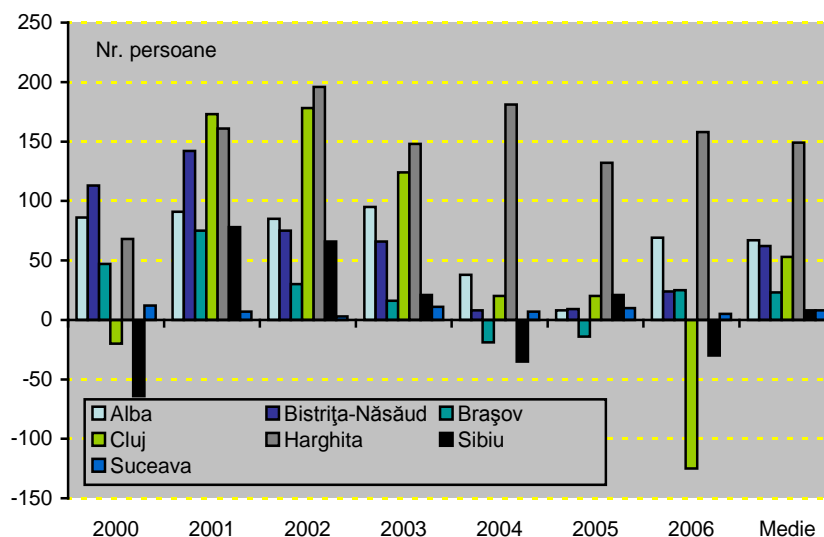
Mărimea fluxului migratoriu între două localități variază direct proporțional cu efectivul populației acestora și invers proporțional cu distanța dintre ele. Studiile actuale asupra migrației confirmă această supoziție, cei doi factori influențând într-adevăr orientarea fluxurilor migrației, dar nu sunt factori determinanți.

Migrația interjudețeană. În perioada 2000-2006, în raport cu toate regiunile de dezvoltare, județul Mureș înregistrează bilanțuri migrației medii pozitive, cu excepția regiunii București-Ilfov,

Fig. 6.28. Bilanțul migrațional (BM) al județului Mureș în raport regiunile de dezvoltare (2000-2006)

însă valoarea este nesemnificativă – 9 persoane/an. Cel mai important aport migrațional este datorat regiunii căreia îi și aparține județul – Centru, după care urmează regiunea Nord-Vest.

Fig. 6.29. Bilanțul migrațional (BM) al județului Mureș în raport cu județele învecinate (2000-2006)

În consecință, județul Mureș beneficiază de solduri pozitive migraționale și în raport cu toate județele din regiunea Centru. Este un element demn de luat în seamă, dacă avem în vedere din aceeași regiune fac parte două județe (Brașov, Sibiu) al căror potențial de atractivitate, prin oferta socio-economică, este destul de ridicat.

Pentru aceeași perioadă 2000-2006, în mod identic stau lucrurile și în raport cu județele cu care se învecinează, iar printre acestea se regăsește și Clujul(!). Cele mai substanțiale câștiguri de populație le înregistrează dinspre, de departe – județul Harghita, după care urmează Alba și Bistrița-Năsăud.

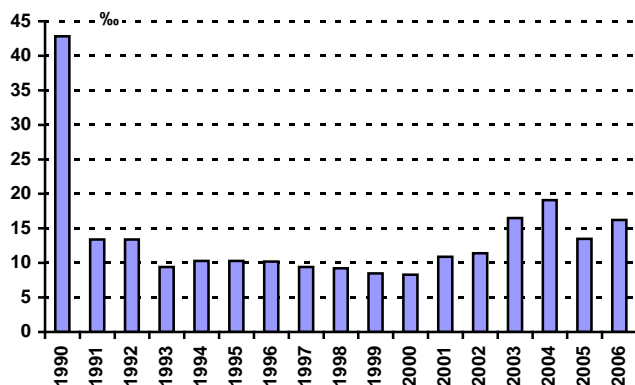
Migrația intra-județeană. Volumul anual stabilirilor de domiciliu este destul de ridicat în toată perioada de după 1991, situându-se în jurul unei medii de circa 8.000 de persoane. Anul 1990 este unul special, înregistrându-se un volum de circa 18.000 de stabiliri de domiciliu. Imediat după evenimentele din decembrie 1989, au fost înregistrate importante fluxuri migratorii înspre mediul urban. Acest fenomen, cel puțin din punct de vedere statistic, a fost din plin resimțit de așa-numitele „orașe închise” din perioada regimului comunist, odată cu liberalizarea accesului în asemenea orașe.

Migrația urbană. Am menționat faptul ca fenomenul a avut mai degrabă o semnificație statistică care a consfințit o stare de fapt. Orașele în general, iar cele închise în mod special, deși aveau și adăposteau o populație mai numeroasă, ca urmare a migrației dinspre rural, în realitate ea nu putea fi oficializată datorită faptului că nu erau acceptate noi stabiliri de domiciliu în mediul urban. Odată cu ridicarea acestei restricții, cei care de ani de zile nu reușiseră să-și rezolve în mod concret problema domiciliului, au făcut-o în cel mai scurt timp cu puțință imediat după 1989. Acesta este motivul pentru care Târgu Mureșul a înregistrat valori în anul 1990 o rată a imigrației ce astăzi ar putea părea neverosimilă (68,4%).

Fenomenul a fost resimțit și în restul orașelor, însă cu o intensitate mult mai redusă, valorile, în general, nedeșășind 20%. La vremea aceea cele patru localități recent incluse în categoria

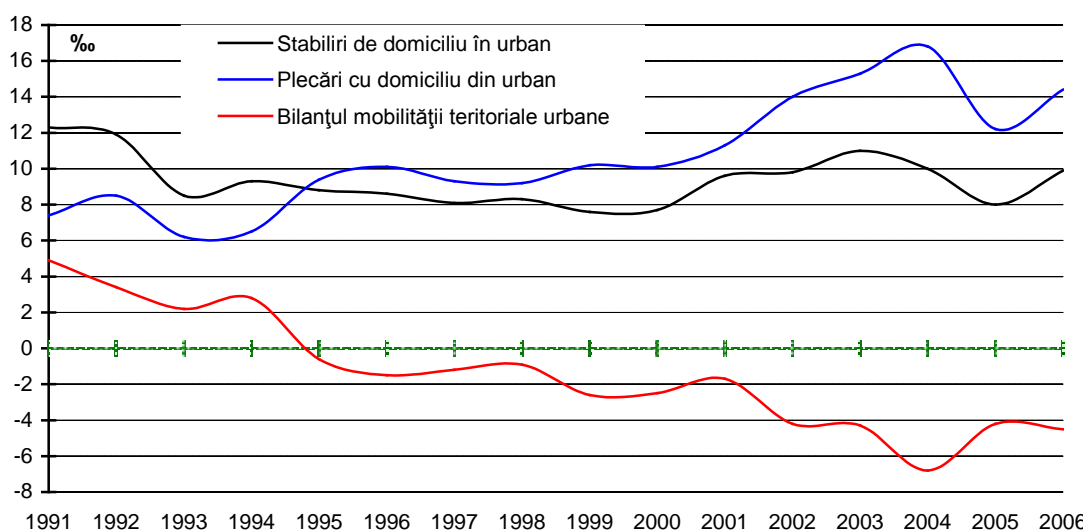
urbanului, având statut rural, nu prezentau atracție semnificativă, înregistrând valori destul de reduse pentru acest indicator. Astfel, de exemplu – Miercurea Nirajului a avut o rată de de 8,3%, iar Sărmașu – 12,3%, în același an, 1990.

După momentul 1990, fenomenul atracției urbane se estompează simțitor, menținându-se la niște niveluri apropiate valorii de 10‰. Municipiul Târgu Mureș, după anul 1992, a înregistrat valori care de puține ori au depășit 9‰. După anul 1996, fenomenul se generalizează și la nivelul

Fig. 6.30. Evoluția ratei imigrației urbanului general al județului Mureș, în perioada 1990-2006

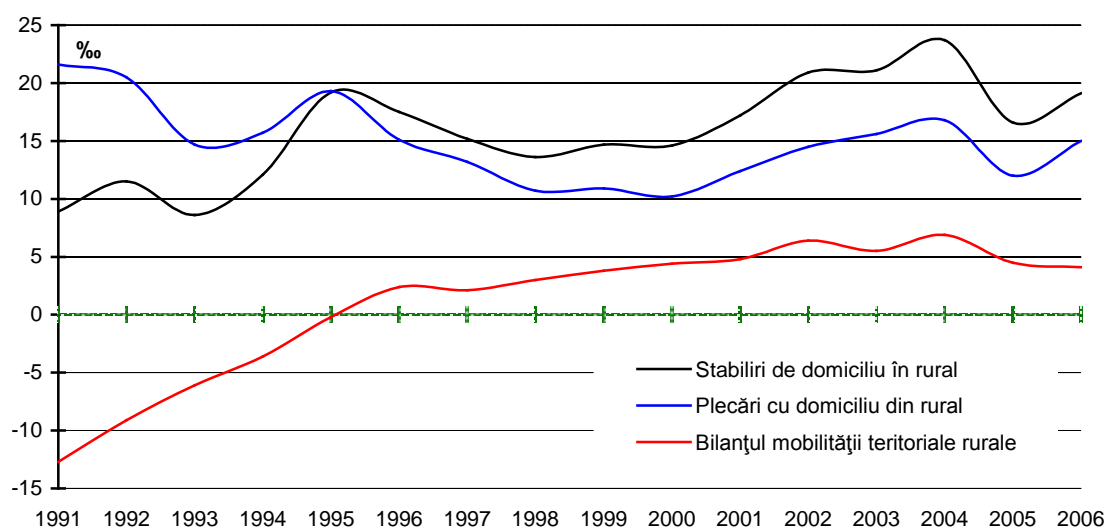
celorlalte municipii și orașe mai vechi, în timp ce orașele recent înființate prezintă o atractivitate mai ridicată, valorile înregistrate încadrându-se, în general, între aproximativ 15 și 20‰. Spre deosebire de situația surprinsă la stabilirile de domiciliu în mediul urban, în privința emigrației registrul evoluției acesteia se prezintă antitetic, în sensul că valorile cele mai ridicate ale plecărilor cu domiciliu din localitate, la începutul anilor '90, le întâlnim la orașele noi, așezări rurale – la vremea respectivă, în timp ce municipiile și orașele mai vechi au valori mai reduse ale indicelui de părăsire. La scurt timp după agitația migrațională specifică primilor ani de după Revoluție, fenomenul de emigrare din urban crește cu circa 2-3‰ și se menține o bună perioadă de timp (până prin anul 2001) în jurul unei medii de 10‰. În 2004 este consemnat un vârf al emigrării urbane (peste 16‰), ca apoi să surprindem o tendință de reducere a acestui fenomen.

Fig. 6.31. Mobilitatea teritorială urbană în județul Mureș, în perioada 1991-2006 (Sursa datelor: DJS Mureș)

Efectul acestor mișcări teritoriale ale populației la nivelul urbanului este redat de bilanțul mobilității teritoriale urbane, care până în anul 1994 înregistrează valori pozitive ce indică o creștere a potențialului demografic urban, după care bilanțul respectiv se înscrie pe o traiectorie descendentă care, în final, și conduce la scăderea populației urbane.

Migrația rurală. În rural, fenomenul migrațional pare să fie „în oglindă” față de cele constatate la urban, doar atât că intrările, cât și ieșirile înregistrează valori mai ridicate, fapt ce evidențiază procese migraționale ceva mai intense. Până în 1994, plecările sunt dominante, după care ruralul pare să fi devenit un spațiu cu mai multă „priză” la populație. În consecință, până în

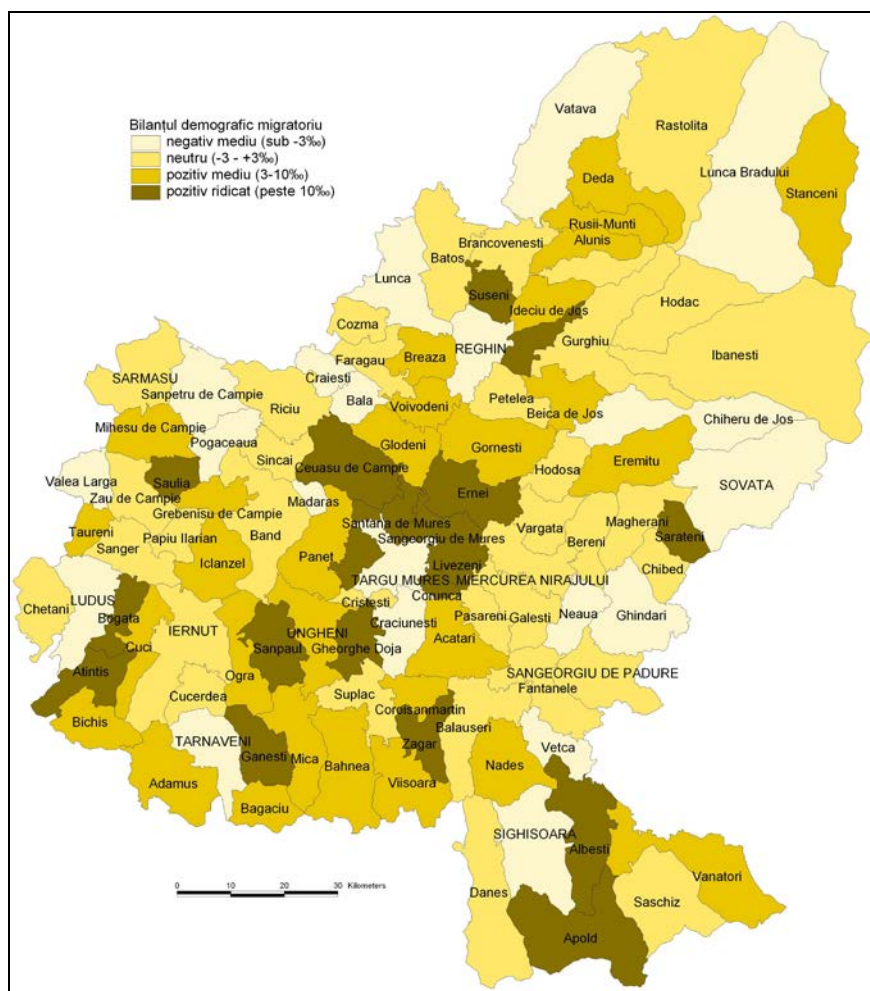
Fig. 6.32. Mobilitatea teritorială rurală în județul Mureș, în perioada 1991-2006
(Sursa datelor: DJS Mureș)

1994, bilanțul migrațional al ruralului apare negativ, iar ulterior momentului respectiv se înregistrează valori pozitive situate în jurul unei medii de circa 5‰.

Creșterea și bilanțul migrațional al populației rurale se datorează pe de o parte, restructurării social-economice și disponibilizării forței de muncă ce nu a mai putut fi absorbită de piață și pe de altă parte datorită abandonării locuinței de „la bloc”, în favoarea unei case individuale în ruralul din proximitatea așezărilor urbane, elemente ce determină și ele menținerea periurbanului pe un trend demografic crescător.

În *profil teritorial*, luând în considerare media perioadei 2003-2006, surprindem câteva aspecte definiții pentru starea migrațională interjudețeană actuală.

Bilanțurile pozitiv ridicate le înregistrează așezările rurale situate în imediata vecinătate a urbanului. În asemenea situații se află comunele din vecinătatea, în primul rând, a municipiului Târgu Mureș – Sântana de Mureș, Sângeorgiu de Mureș, Livezeni, Corunca, Sâncraiu de Mureș și chiar Ceușu de Câmpie. În jurul municipiului Sighișoara, bilanțuri ridicate sunt surprinse pentru Albești și Apold, în preajma Reghinului – în comunele Suseni și Solovăstru, a Ludușului – în

Fig. 6.33. Bilanțul demografic migratoriu mediu în județul Mureș, în perioada 2003-2006

comunele Bogata și Ațintiș, a Târnăveniului – în comuna Gănești, iar a Sovatei – în recent înființata comună – Sărățeni.

Toate așezările urbane tradiționale ale județului înregistrează bilanțuri migraționale negative. Cele mai defavorizate din acest punct de vedere sunt municipiile Târgu Mureș (-7‰) și Târnăveni (-7,7‰). Urmează celelalte orașe: Sovata - -5,5‰, Sighișoara - -4,8‰, Luduș - -3,9‰ și Reghin - -3,3‰. Toate celelalte, din categoria celor care nu depășesc 10.000 locuitori, cu

un profil mai apropiat ruralului, se înscriu în fenomenologia specifică așezărilor rurale, înregistrând bilanțuri migraționale pozitive.

Ruralul, cu câteva excepții, înregistrează solduri migrației pozitive medii sau ridicate, deja menționate, care conduc la anihilarea pierderilor pe cale naturală a populației și consemnarea unui trend rural demografic ascendent, însoțit de creșteri de populație în marea majoritate a comunelor județului.

